

سیرپرست اعلیٰ

ڈاکٹر محمد ریاض شاہد

سابق چیئرمین شعبہ پنجابی، جی ای یونیورسٹی فیصل آباد

0300-6664925

ایڈیٹر

پروفیسر وقار عاصم احمد ورک

پنجاب کالج آف کارس فیصل آباد

فون نمبر: 0300-8664301

waqasvirk92@yahoo.com

لکھتاں تے اشتہار اس لئے ایڈیٹر نال رابطہ کرو

فہرست مضمین

1	ٹائل - چوڑیاں
2	سنیما
3	شاہ حسین دیاں کافیاں
4	قصہ مرزا صہیاں
9	حاجی عالم لوہار
11	پنگ بازی
15	ونجرا
16	برچھ داتماشا
17	پانی والی کشتی، کاس تے لالی
18	چک، دنداسہ
19	میں بابے دامحرم حقہ
20	پنجابی اور بیکا
24	گلڈیاں تے پنگاں، بنان تو اڈاں تک

مُل: 50 روپے

Printed By:

D-MEDIA

0300-7909229

ابن شفیق حسنی

ماں بوی لئی، بولن داویلا

دلیں پنجاب دے واسیو!

سوہنارب قرآن مجید فرماندا اے، جهد امطلب اے:

اک بندے تے اک زنانی توں پیدا کرن توں بعد تھانوں قبیلیاں تے برادریاں مجید وند دیتا،

تاں جے تیس اک دوجے نوں پچھان سکو۔ (پارہ 26۔ سورۃ الحجرات۔ آیت 13)

ہن جے ایں غور کریے تے اک دوجے دی ذات برادری پچھان لئی گھٹ و گھٹ چھے شیواں ساڑی مدد کر دیاں نیں جویں علاقہ، بوی، نسل، رنگ، رہتل تے مذہب۔ ایہناں چھے شیواں توں بغیر کوئی وی برادری نہیں پچھانی جاسکدی۔

ایہدا مطلب اے ہو یا کہ جے کرایہہ چھے شیواں محفوظ رہن گیاں تے رب دے فرمان دے مطابق ایں اک دوجے نوں پچھان دے رہواں گے تے حکم ربی قیامت تک پورا ہند ار ہوے گا۔

ورہیاں بعد ہون والی مردم شماری وچ ایہناں شیواں بارے وی پچھے کے باقاعدہ لکھیا جاوے گا۔

بس ایں تھانوں ایہوں آکھنا سی کہ ایں موقع نوں ضائع نا کرنا۔ تھاؤ یہی جیہڑی وی ذات برادری، مذہب، علاقہ، نسل تے بوی اے اوہنوں لکھوا توں جے ایہہ سب سرکاری ریکارڈ دا حصہ بن جائے تے پتہ لگے کہ دلیں پنجاب دے واہی کیہڑیاں کیہڑیاں ذاتاں، برادریاں نال تعلق رکھدے نیں تے کیہڑیاں وان سوئیاں بولیاں بولدے نیں۔ کیوں جے اے ضروری نہیں کہ دلیں پنجاب دے واہی صرف پنجابی ای بولدے ہوں گے۔ جویں پنجابی، سرائیکی، پوٹھوہاری وغیرہ۔ بس تھاؤ یہی جیہڑی وی ماں بوی اے اوہنوں مردم شماری دے خانے وچ لکھوا توے اوہدے نال محبت والا ظہاروی کرو۔

دو جی ضروری گل ایہہ واکہ نہ کانہ صاحب تے پنجاب دے دوجے علاقیاں مجید ہزاراں سکھاں دی موجودگی دے باوجود مردم شماری دے فارم وچ سکھنہ ہب دا ذکر نہ ہونا حیرانی تے پریشانی والی گل اے۔ ایہدا بطور نہ ہب الگ ذکر ہونا ضروری اے۔

کامران فضل یکھر اپنے پنجاب کالج آف کارس لاکپور (فیصل آباد) (بیساکھ 2073ء، 14 اپریل 2017ء)

(چیف ایڈیٹر) **اسلامیہ کتبخانہ پاکستانیکا**

ماں بوی زبان دے خانے وچ ماں بوی نوں نک کرنا

بیساکھی دیاں مبارکاں (14 اپریل 2017ء)

لائلپوروں ملن دا پتہ: مکتبہ اسلامیہ، بیسمنٹ سمت بینک، کوتولی روڈ فیصل آباد 041-2631204

لہوروں ملن دا پتہ: نذریا اولڈ بک شاپ نزد داتا ملک شاپ دھرمپورہ لہور 0321-8803860

شاہ میں دیاں کافیاں

پیدائش: 1538 (لاہور)

وفات: 1599 (لاہور)

بھن دے فقیراں دے دانے

بھن دے فقیراں دے دانے!

نی تینوں ترس نہ آوے، بھن دے فقیراں دے دانے
پچھے آیاں نوں بھن بھن دیتی ایں، کھڑے نی فقیر نمانے
لوکاں دے بھنخنی ایں نک تے چھوٹے فقیراں دے بھون پرانے
کہے حسین فقیر سائیں وا: جنگل جائے سانے

تجھ کو گور بلاوے

تجھ کو گور بلاوے، ای گھر آؤ رے!

جو آوے سورہن نہ پاوے، کیہ میر، ملک، امراؤ رے
ہر دم نام سماں سکیں وا، ایہ سر، ایہ واد رے
کہے حسین فقیر نمانا: آخر خاک سماو رے

مائے نی میں کیہنوں آکھاں

مائے نی میں کیہنوں آکھاں
درد و چھوڑے دا حال نی
دھواں ڈھکھے میرے مرشد والا
جاں پھولائں تاں لال نی
سوں مار دیوانی کیتی
برہوں پیا ساڑے خیال
ڈکھاں دی روٹی سوالاں دا سان
آئیں دا بان بال نی
جنگل بیلے پھراں ڈھونڈنیدی
ابے نہ پائیو لال نی
را بھن را بھن پھراں ڈھونڈنیدی
را بھن میرے تاں نی
کہے حسین فقیر نماناں
شوہ ملے تاں تھیواں نہال نی
اصل کلام ”نی“ تو بغیراء، گائیکی لئی نی شامل کیجا گیا

را بھن را بھن گو کدی

را بھن را بھن گو کدی میں آپے را بھن ہوئی
را بھن مینوں سب کوئی آکھو، ہیر نہ آکھو کوئی
جس شوہ توں میں ڈھونڈ دی وتاں لدھاہی شوہ سوی
کہے حسین سادھاں دے ملیاں نکل بھل گیوئی

عاشق ہوویں تاں عشق کماویں

عاشق ہوویں تاں عشق کماویں!
راہِ عشق سوئی دانگا، دھاگا ہوویں تاں ہی جاویں
باہر پاک اندر آلودہ، کیا توں شش کماویں
کہے حسین بے فارغ تھیوں خاص مراتبہ پاویں

گھُنم پڑ کھروا

گھُنم پڑ کھروا! تیری کتن والی جبوے!
بڑھا ہوئیوں شاہ حسینا دندیں جھیراں پیاں
اٹھ سویرے ڈھونڈن لگوں، سنجھ دیاں جو گھیاں
ہر دم نام سماں سکیں وا، تاں توں استھر تھیوں
چرخابو لے ”سائیں سائیں“ باستر بو لے ”توں“
کہے حسین فقیر سائیں وا: میں ناہیں سمجھ توں

میں بھی جھوک را بھن دے جانا

میں بھی جھوک را بھن دے جانا نال مرے کوئی چلتے!
پیراں پوندی، متاں کردی، جانا پیا اکے
ئیں بھی ڈوگی، ملہ پرانا، شیناں پن ملے
جے کوئی خبر متر دی لیاوے، ہتھ دے دیواں چھلے
راتیں درد دیہاں درماندی، گھاو متران دے الھے
را بھن یار طبیب سنبھدا، میں تین درد آؤئے
کہے حسین فقیر نمانا، سائیں سنبھوے گھلے

ربا!

میرے حال دا محروم توں!
اندر توں ہیں، باہر توں ہیں، روم روم وج توں
توں ہی تانا، توں ہی بانا، سمجھ میرا توں
کہے حسین فقیر نمانا، میں ناہیں سمجھ توں

اساں وقت نہ دنیا آوناں!

سدا نہ بخلے تو ریا تے سدا نہ لگدے سادناں
سوئی کم و چار کے پچھے جاں انت سعیں پچھتاوناں
پوکڑے ہمن چار وہاڑے البت ساہرے جاوناں
ایہ جو بن دو چار وہیں ہے، کاہے کو جھوٹ کماوناں
کہے حسین سنائے کے اسان خاک دے نال سماوناں

اسیں نیناں دے آکھے لگے!

اسیں نیناں دے آکھے لگے!
چینھاں پاک نگاہاں ہوئیاں سے کھیں نہ جاندے مجھے
کالے پاپ نہ چڑھے سفیدی، کاگ نہ تھیں دے گے
شاہ حسین شہادت پائیں جو مرن متران دے اگے

لکھنی لوح قلم دی

لکھنی لوح قلم دی مائے، موڑ جے سکنی ایں موڑ!
ڈالی پائے چلے کھیڑے میتھوں عذر نہ زور
را بھن مینوں کندیاں پائیاں، دل و وج لکیاں زور
مچھی و انگوں میں پی ترقاں را بھن دے ہتھ ڈور
کہے حسین فقیر سائیں وا، کھیڑیاں گوڑا شور

ئسیں رل مل دیومبار کاں

ئسیں رل مل دیومبار کاں میرا سوہنا ہن گر آیا
جس بھن نوں ڈھونڈ دی وتاں سوئی بھن میں پایا
ویہرا آنگن بھیا سہانا، متھے نور سہیا ای
کہے حسین فقیر نمانا مولا دوست ملایا ای

مرزا صہبائی

مرزا تے صہبائی ایس عشقی، رزمیہ تے المیہ کہانی دے کردار نیں
جیہڑے غیرت دے ناں تے قتل ہو کے امر ہو گئے

اج توں تقریباً ساڑھے تین سو درجے پہلاں دی گلے کے جھنگ دے اک
قصہ وچ اک ماں نے منڈ اہمیاتے مرگی۔ ایس رات پنڈ وچ اک ہور ماں نے گوی جی۔
کڑی جن والی ماں نوں اوہ منڈ اوی دے دتا گیا تاں جے اوہ دو آں نوں ڈدھ پیدا یوے۔
ایس طرح اے کڑی تے منڈ اویں ڈدھ شریک بہن بھرا ہن گئے۔

ڈڈے ہون تے اوہ منڈ اکھیوا خان کھلا یا جیہڑا صہبائی دا یوی۔ کی کڑی دا تاں
فتح بی بی جیہد اویاہ داتا آپا دو اے وچ محل خان تال ہویا تے مرزا یہد ای پتری۔
اک واری مرزا دی ماں اپنے ڈدھ شریک بھرا حاکم جھنگ کھیوہ خان نوں ملن آئی تے
اوہدا ڈاسوہتا محل تے تال مسجد درسہ ویکھ کے اوہدے دلچ خیال آیا کہ میرا پتوی جے
استھے آجائے تے اوچنگی تعلیم حاصل کر لووے گا تے فیر میں صہبائی اپنے پتر لئی منگ
لواں گی۔ جدا ہنے کھیوے خاں اگے صہبائی دی منگ پائی تے مرزا دی پڑھائی دی گل
وی کیتی تے کھیوے خاں نے ہندے ہوئے دو آں گلاں تے رضامندی ظاہر کر دتی۔
تے اخٹ کئے ہندیاں دو آں دی ملکی ہو گئی۔

مرزا صہبائی (رشتے داراں تے کرداراں دی ونڈ)

مرزا جٹ	صاحبائی بی بی
ماں	فتح بی بی، نانی: نوراں بی بی
باپ	وچ محل جٹ (وڈا زمیندار)
بہن	چحتی (سب توں نکی تے کلی سی)
بھرا	(۱): شیرخان (۲): میرخان (۳): محمد
ذات / قبیلہ	جٹاں دے "ساهی"، قبیلے تال تعلقی
قصہ	داناباد (موجودہ تحصیل جزاںوالہ وچ راوی دے لاءِ گے)

نوٹ: اج دانا باد تے کھیوا اور میانی فاصلہ تقریباً 98 کلومیٹر اے۔

پیپر	مرزا دی خالہ جیہڑی کھیوے رہندی ای تے مرزا صہبائی داویاہ کروانا چاہندی ای۔	طاہر خاں: جٹاں دے چدھڑ قبیلے دے سردار جھانب دا پت جیہدے تال صاحبائی دارشته پکا ہویا سی۔
	مگنی: مرزا دی پسندیدہ گھوڑی	جنڈ: رکھ داتاں جیدے تھلے دو آں آرام کیجا

نوٹ: مرزا دی ماں تے صہبائی دا پیو دویں ڈدھ شریک بہن بھرا سی۔ دراصل فتح بی بی دی ڈدھ شریک بہن بھرا سی۔ کیوں جے کھیوے دی ماں اوہدے جمن تے فوت ہو گئی سی۔

مرزا صہبائی دا زمانہ

ہیرتے صہبائی دوآں دا تعلق سیال برادری تے جنگ نالی۔ ہیرتے راجھے دازمانہ لوڈھی خاندان دے بہلوں لوڈھی دادوری جس نے 1451ء توں 1489ء تک حکومت کیتی۔ ایس واقعے توں تقریباً 150 سال بعد پتویں مغل بادشاہ شاہ جہاں (دور حکومت 1628ء توں 1658ء) دے دور وچ مرزا صہبائی دا المناک واقعہ ہویا۔ شاہ جہاں دے دور وچ ای قصہ سونی مہینوال گزریاتے تاج محل بنیا۔

کہانی مرزا صہبائی

کلیاں شاعرائی نے مرزا صہبائی دی داستان لکھی پر حافظ پر خوردار (مسلمانی پڑھ والا) جیہے 21-1620 ج تخت ہزارے (ضلع سرگودھا) ج چھے اوہناں نے 1694-95 ج ایس قصے نوں منظوم کر کے ایہنوں شہرت دی لازوال بلندی تے پہنچا دتا۔ حافظ صاحب وہی شیخاں (ضلع سالکوٹ) ج دفن نیں۔

قصہ مرزا صہبائی دا گاؤں

ای قصہ ہمیشہ توں میلیاں ٹھیلیاں ج گایا تے پڑھیا جاندار ہیا پر گلوکار عالم لوہار (1927ء-1979ء) نوں اے اعزاز حاصل اے کہ بر صیر و وچ ریڈ یو آن توں بعد اوہناں نے 1941 ج چھٹے دے نال ایس قصے نوں اک خاص لے تے طرز نال گایا۔ تے اج تک اوہ طرز تے لے ایس قصہ دی پچان بن چکی اے تے ہن سارے گلوکار ایس قصے نوں عالم لوہار دی طرز ج ای گاندے نیں۔

صہبائی دل ادا سیاں دے ڈیرے:

صہبائی نے ماں دے بھجن تے جواب دتا کہ میں نکے ہوندیاں توں ای مرزے دی منگ آں۔ ماں نے اوہنوں بھراواں دی عزت دی خاطر راضی ہو جان دی مئت دتی۔ مرزے دی خالہ پیو صہبائی دے گھر دے نال ای رہندی سی۔ اوہ دوآں دے پیارنوں کے ہندیاں توں جاندی سی۔ صہبائی نے بھراواں تے ماں بارے ساری گل پیو نال کیتی۔ اوہ دار رورا حال سی۔ پیونے کیہا کہ میں مرزے دے گھر والیاں تک ایہ ساری گل پیچاندی آں۔ پیو دیاں کوششاں نال تھوڑے دناءں ج اک ہندو کرموں باہم میں مرزے دے پڑھنے یا لے جان تے راضی ہو گیا۔ پہن ویلا لکھ گیا کیوں جے صہبائی دے ویاہ نوں دو دیہاڑے رہ گئے سن۔

کندھاڑولی نوں دے جائیں ویروے:

کرموں جد مرزے دے گھر اپڑیا تے اوتحے دیاں رو فقاں ویکھ کے جیران ہو گیا۔ اتھے مرزے دی بہن داویاہ ہوریاں تے کل اوہدی رخصتی سی۔ کرموں نے مرزے تے اوہدے گھر والیاں نوں صہبائی دے ویاہ دی ساری گل سنائی۔ مرزے دی ماں سن کے جیران رہ گئی کیوں جے اوہنے تے مرزے لئی صہبائی نوں کے ہندیاں ای منگ لیا سی، تے منگنی وی ہو گئی ای پہن اوہدے وس کچھ نہیں سی۔

اندازی وچ مرزے دا مقابلہ کوئی نجیں سی کر سکدا۔ شیرخان مرزے دے نال مقابلے وچ ہمیشہ وجہ نہرتے آندا تے ہارن توں بعد مرزے نوں اگلے مقابلے وچ ہر ان دی سونہ کھاندا۔ جویں اوہد ا مقابلہ اپنی بھی دے پہنچ دی بجائے دشمن نال اے۔

مرزا صہبائی جوانی دے بھوئے ہے تے:

مرزا صہبائی میں جوان وی سن تے اک وجہ نوں پسندوی کر دے سی۔ صہبائی گھر بارج لگی رہندی تے مرزا جیہے اہن گھبر جوان بن چکیا سی جسمانی کھیداں دے نال زمینداری ول وی دھیاں دیندا سی۔ اینی محنت نال اوہ اتھے وی اپنے مامے دے پڑاں شیرتے میر نالوں ودھ مامے دی اکھاں دا تاراسی۔ ہورتے ہو رآنڈھ گوانڈھ دیاں عورتاں تے کڑیاں وی مرزے نوں پسند کر دیاں سن تے شیر نوں ایس گل داوی بڑا دھکی۔

شیرتے میردارویہ:

اے دویں بھرا، مرزے توں ہرو یلے اکھڑے رہندے کیوں جے اک تے اوہ ایہناں توں وڈا تیر اندازی، دوجا اوہ رنج کے سوہنا، پڑھیا لکھیا تے کھیوے دا لاذلا وی سی جد کہ اے دو نوں ان پڑھ تے نکھے وی سی ایس لئی جدوں دویں بھرا مرزا صہبائی نوں اکٹھے اٹھدے بیٹھدے، ہسدے کھیددے ویکھدے تے ذہن جے پٹھیاں سوچاں لیا ندے۔ آخر اک دن دوآں نے پیو دے گن بھرے کہ مرزا صہبائی دویں ہن جوان نیں، ساہنے ایہناں دامنا جانا پسند نہیں۔ مرزے نوں آکھو ہن اپنے گھر چلا جاوے۔ جوان اولا دھتوں مجبور ہو کے کھیوے خاں نے مرزے نوں دانا آباد بھیج دتا تے اوہنوں کہیا کہ اپنی ماں نوں کہیں کہ میں اپنے وعدے تے قائم آں۔

صہبائی دی طاہر نال منگنی:

صہبائی دے بھرا نواں نوں اوہناں دی ماں نے دس دتا کہ خان کھیوہ صہبائی دا دیاہ مرزے نال کرن بارے سوچ رہیا اے۔ شیرتے میر خاں نے متری ماں دی صلاح نال اپنے جگری یار طاہر خان (قبیلہ چدھڑ) بارے پیونال گل کیتی۔ نالے اے وی دھمکی لائی کہ ایسیں مرزے تے صہبائی دار شست نہیں اوہون دینا۔ اک واری فیر جوان اولا دھتوں مجبور کھیوے خاں نے صہبائی دی ماں توں دھی دی رضا پچھی، اوہنے صہبائی نوں طاہر دے نال دیاہ تے راضی کرن دی ذمہ داری لئی تے اثیں دیاہ دے دن رکھے گئے۔

مرزے گھر خوشیاں ای خوشیاں:

دو جے پاسے مرزے دے گھر اپڑن تے خوشیاں منایاں گیاں تے نال ای بھراواں دی کلم کلی بہن چھتی دی رخصتی دی ترخ وی دے دتی گئی۔ مرزے دا پیاوہ دا دیاہ وی نال ای کردیا جا ہندی اسی پر مرزے دی ماں نے کہیا کہ میں اپنے پت دے دیاہ تے ساریاں رتھجھاں لاہنیاں نیں ایس لئی مرزے داویاہ وکھرا کراں گے۔ مرزے دے گھر والیاں نوں ہالی تک صہبائی دے طاہر خان نال دیاہ دا پتہ نہیں سی۔

گلیاں ہو جان سنجیاں وچ مرزا یار پھرے

چڑھدے مرزے خان نوں، اوہدی بہن رہی سمجھا
ویرا! ویری تیری جان دے، توں کیھوے مول ناں جا
نیلی گھوڑی والیا، میریا ویرنا، ویرا گھوڑی نوں موڑ لیا
میری گھڑی پناہ دی سانجھ نوں، ویرا ہتھیں ڈولی پا
ساهنوں سانچھاں تیرے دم دیاں، جٹا ای او!
حجرے شاہ مقیم دے، اک جئی عرض کرے
میں بکرا دتا پیردا، جے مرے سردا سائیں مرے
پنج ست مرن گوانڈھناں، رہندیاں نوں تاپ چڑھے
ہئی سڑے کراڑدی، جھٹے دیوا نت بلے
کتی مرے فقیر دی، جیہڑی پچوں پچوں نت کرے
اے گلیاں ہو جان سنجیاں، وچ مرزا یار پھرے
ساهنوں تانگھاں تیرے دم دیاں، جٹا ای او

جنڈ دے رکھ داؤ کھ:

کافی دور اپڑ کے مرزے نے صہباں نوں کیہا "جمٹ ارام کر لئے، فیر
چلدے آں۔" صہباں بولی: "مرزے توں میرے بھرا نواں نوں نجیں جاندا۔ او پچھے
آؤندے ہونے آں۔ اے ارام کرن داویا نجیں۔"
پرمرا چھلیاں دوراتاں دابے آراماسی، آکھن لگا: "توں مینوں نجیں جاندی،
میں تیرے بھراواں لئی کلاہی بوجہت آں، دو جا میری گھوڑی تیر و انگوں جاندی اے، میری
گل من، جمٹ آرام کر لینے آں۔"

صہباں دے منع کرن دے باوجود مرزے نے نجی نوں جنڈ دے رکھ تھلے
روک لیا تے کنڈ سدھی کرن لئی لماں پے گیا۔ تے تھیستی اوہدی اکھوی لگ گئی۔

جنڈ دا رکھ کے جیہدے تھے مرزا صہباں قتل ہوئے

ماپیاں دے روکن ٹوکن دے باوجود مرزے نے جان دی ضد کیتی۔ مُن اک
پاسے بھرا دی بہن تے دو جے پاسے صہباں دے وین سی۔ بہن نے روکیا۔ بڑا کیہا کہ
دیرا کل میرا نکاح ہولیں دے، ڈولی ٹور کے فیر چلا جاویں پر مرزے نے آکھیا جے میں
اپنی منگ نوں بچان لئی ناں گیاتے لوک کھر لال نوں مہنے مارن گے۔ جدا وہنے ہارنہ منی
تے سردار نجھل خاں نے اگے ودھ کے جوان مرزے نوں کہیا: "جے توں جا ای رہیا
واں تے فیر اپنی عزت تے منگ لے کے ای آئیں۔"

مرزا کھیوے بھنچا:

مرزا تے کرموں دویں شام دیلے کھیوے بھنچ گئے۔ مرزا اپنی گھوڑی "گنگی"
تے سی۔ تیر اندازی دے ماہر مرزے کوں بزرگمان تے تن سو توں ودھ تیرسی پر آپ اوہ کلا
ای سی۔ او سدھا اپنی خالہ پیو گھروڑیا جیہڑی اکھاں تھا اتھروں نی صہباں دی مہندی لئی تیار ہو
رہی سی۔ مرزے نے خالہ ناں صلاح کیتی۔ خالہ نے ایہو جواب دتا کہ صہباں نے کل
ڈولی پے جانا ایسی لئی اوہنوں استھوں لے جائیں تے اوہنیں زہر بھک لیتا اے۔
مرزا بولیا کہ خالہ توں اوہنوں جا کے میرے آون دادس نالے اوہنوں پچھے اوہ کی چاہندی اے؟
پیو نے صہباں نوں ساری گل دی نالے اے مت وقی کہ مرزا کلا اے، او
تیرے بھراواں نوں راضی نجیں کر سکدا، ناں ای او تیرے بھراواں ناں لڑنا چاہندا اے۔
میری من تے اوہدے ناں انج راتیں دانا آباد چلی جا۔

پیو ولوں مرزے داسنیہاں ن دے ای صہباں سوچیں پے گئی۔ اخیر اوہنے طاہرنا لوں
اپنے بچپن دی منگ مرزے ناں لڑ جان دافیصلہ کیجا۔

اوکھے پینڈے المیاں را ہوں عشق دیاں:

اوے رات صہباں رفع حاجت دے بہانے اپنی خالہ پیو ناں گھردے
پچھواڑے گئی۔ خالہ نے پچھلا بوہا کھولیا۔ دو آں نوں بوہے تھے کھلوتا ویکھے کے میرے وچ
گھوڑی تے بیٹھا مرزا اگے ودھیا۔ خالہ نے صہباں نوں مرزے پچھے گھوڑی تے بٹھایا تے
خیر ناں پکھن دی دعاوتی۔ دو آں نے چادر اس دی بکل ماری تے داتا بادول گھوڑی دوزا
وئی۔ مرزا راتوں رات بوہے توں بوہتا پینڈا اکٹ لیتا چاہندی۔

تمھوڑی دیر پیچے سب نے صہباں دا پھگنا شروع کر دتا۔ کے نے آکھیا کہ
اوہ تے پیو ناں پچھواڑے گئی سی۔ پیو نے دیا کہ صہباں نے مینوں گھلاتا سی کہ خالہ توں
جا میں فارغ ہو کے آئی آں۔ دیا وہ واں لے گھرچ پواڑہ پے گیا۔ صہباں دے بھرا جے کھے
ویکھے کے واپس حویلی آئے تو پیو نوں اک واری فیر پچھیا کہ توں تھے تھے دس دے نجیں
تے۔۔۔ اخیر پیو نے مرزے ناں جان بارے سب گھوڑ دس دتا۔ عزت بچان لئی
بھرا نواں نے اک دو خاص بندے ناں لئے تے پچھا شروع کر دتا۔

مرزے دا بچپن تے جوانی ایساں رستیاں تے لٹھی سی، ایسی لئی او داتا بادول
سدھے رستے توں بچے کھے وی ہو جاندی۔ ہمیرے دافیدہ مرزا صہباں نوں تے
نقشان صہباں دے بھراواں نوں ہو رہیا سی۔ مرزا صہباں کھیوے توں وہا دور آپکے سن
تے رات دا آخری پھر وی شروع ہو چکیا سی۔

شیر نے ٹکے ہوندیاں دی چڑاں دا بدلہ اٹھ لیا کہ مرزے دے نال نال بہن
توں وی تھاں مار چھڈیا۔ گھٹ و گھٹ ڈیڑھ سور ہیاں بعد جھنگ دی اک ہور ڈھی غیرت
دے نال تے بھراو اس دی عزت توں واری گئی۔

مداد ہو یا مرزا بول پیا

جد تیر توڑتے صہبائ نیں
 مردا ہو یا مرزا کی کہدا
 دیہریاں چ روندیاں ماواں نوں
 ڈولے آں توں بھجیاں باسہوں نوں
 صہبائ تیں ماڑی کیتی فنی
 بے پتا ہنداء، تیں انج کرنی
 فنی میں لیاؤ ندانال بھراوں نوں
 اک پاسے توڑے تیر گڈے
 اک پاسے تیرے ویر کڑے
 جٹ کلم کلے مرزے نوں
 فنی دھوکہ دے گئی تقدیر کڑے
 بے تیر سلامت ہندے تاں
 فنی میں دندا پنخہ ہواوں نوں
 مردا ہو یا مرزا بول پیا۔

 جٹ کلم کلا رہ گیانی
 کلے نوں گھیرا پے گیانی
 محملدار ہیاوار گذ اسیاں دا

مرزا صہبائی دی قبر:

مرزے دے پنڈ دانا آباد توں 6 کلومیٹر پہلاں، کھیتاں دے وچ اک چھوٹا جیہا پکا کرہ جھکتے ہن قبراں نیں۔ اک مرزے دی، دو جی قبر صباں تے تجھی قبر تے مرزے دے پیو و سمجھل خال داناں لکھا ہوما اے۔ اے انج کھر لاس دا اکثر تی علاقہ اے۔

جدول صہبا سوچیں پے گئی:

صہیاں جا گدی رہی، اوہنوں اپنے بھراواں دے اپڑن داؤر کھار ہیاںکی۔ اوہ کدیں بہ جاوے، کدیں کھلو کے بجے کھبے تکن لگ پوے۔ سرگی ویلا ہو چکیاںکی، ہمیرے نے اوہنوں سوچیں پا دتا۔ ماپے بھراواں دی عزت، مہندی رنگے ہتھتے پیلا جوڑا، اے سب گھجھڈ کے اوہ ہن جنگل بیلے چ آن بیٹھی ہی۔

اوہنے سوچیا کہ جب میں بھراواں کو لوں معافِ منگ لواں تے خورے اوہ
مینوں معاف کر دین تے طاہرخان دی تھاں مرزے نال ڈولی ٹور دین۔ پر جے استھے
لڑائی ہو گئی تے فیر خون خرابہ ہوئے گا۔ تے اک پاسے بھرا شیر تے دو جے پاسے مرزا۔
میں کہوں بچاواں گی؟ نجیں نجیں میں بھراواں دے چیراں چ ڈگ کے اپنے مرزے
واسطے خیر منگ لواں گی۔

اے سوچدے ہوئے اوپنے اک نظر سُتے ہوئے مرزے ول دیکھیا تے لڑائی
نوں روکن دافیملہ کیجا۔ اوہ اٹھی تے مرزے کول پئی کمان نوں توڑ دتا تے تیرچک کے جنڈ
دے درخت تے آتاں کر کے لکھو دتے۔

تیری کویں اکھلگ گئی:

فجر ویلا مکن والا سی جدوں اوہنوں گھوڑیاں دے سماں دی کھڑک پی۔ ڈری
تے سہی صہبائی نے مرزے نوں آکھیا: ”اٹھ جا مرزا، دن چڑھ گیا، ہن چلیے۔“
پر مرزا صہبائی دے ہلان دے باوجود نہ اٹھیا۔ صہبائی گھبرائی۔ اوہ بنے ویکھیا
کہ دوروں آن والے واقعی اوہدے بھرا سی تے شمیر خان دے ہتھ وچ تیر کمان دوروں ای
دک رئے سی۔ جسید انشانہ مرزا صہبائی قول آئی۔

صہیاں! اے توں کی کیتا؟

جد مرزا صہبائی دے ہلائے وی ناں ہلیاتے اوہنے چیرکاں مار دے ہوئے
مرزے نوں کہا: ”ہم تے اٹھ جاؤ، اوہ آگئے نہیں۔“
مرزا تھیتی ناں اٹھ کھلویاتے تیر کمان چکن لئی ہتھ و دھایا۔ پر ویلا نگھ گیاسی، شیر دا تھڈ یا ہو یا
تیر کمان چوں نکل چکیا سی۔

صہپاں میری تیرکمان کتھے گئی؟ اسکتھے ای رکھی سی؟

مرزے دے منہ چوں اے گل نکلدے سارای شیر داما ریا تیر اوہدے سینے چ آ کھبیا۔ صہباں نے تیر کڈھن لئی اوہنوں ہتھ پایا ایسی کہ دو جا تیر اوہدے اپنے موہڈے آوجیا۔ شیر تے میر دواں نے نیڑے آندے آندے اسٹھاں دواں تے تیراں دا جویں مینہ ور سادتا۔ مرزا چھانی واگنگ ہو کے تھلے ڈگدیاں ہوئیاں چیکیا: ”صہباں! اے توں کی کجا؟“ پر صہباں اوہنوں کداں جواب دیندی؟

بھراواں نوں بچان والی صہیاں ہن مرزے نوں بچان لئی اپنی جان وار جکھی
کی۔ پر مردے ہوئے مرزے نوں ایسے گل کون دسدا؟

اوہ آخری واری فیر بولیا: صحپاں اے توں کی کیجا؟

دل والا دکھڑا

دل والا دکھڑا محیں کے نوں نائیں دا
اپنیاں سوچاں وچ آپے ڈب جائی دا
دنائے میئنے تے مہینیاں دے سال بیتے
مکھل گئے او بھاں جو وعدے میرے نال کیتے
اٹخ کے جندڑی نوں روگ نجیں او لائی دا
دل والا دکھڑا محیں کے نوں نائیں دا
آپ دی ناں آیاں چنان خط وی نہ گھلیا
زندگی دا دیوا میرا ایوں بجھ چلیا
ہور کی میں آکھاں جینوں اٹخ نجیں ستائی دا
دل والا دکھڑا محیں کے نوں نائیں دا
غمائ دے ہمیرے وچ دل گھبرا یا اے
سب کولوں ووہ تیرے پیار نے ستایا اے
اپنے پیاریاں نوں روگ نجیں لائی دا
دل والا دکھڑا محیں کے نوں نائیں دا
عالم مینوں دیتاں دلیریاں بھیریاں
دل وچ سدا اذیکاں رہن تیریاں
دل دیاں جانیاں نوں لارا نجیں لائی دا
دل والا دکھڑا محیں کے نوں نائیں دا

پرائیڈ آف پرفارمنس ایوارڈ یافتہ

حاجی محمد عالم لوہار

پیدائش: 1928ء (اچھ، گجرات - پاکستان)
وفات: 3 جولائی 1979ء (شاہ مکہ بھشمیاں پنجاب)
 وجہ موت: روڈ ایکسٹریٹ تدفین: لالہ موسیٰ

نیک دلاغنی مطلب ہے ”نیلے رنگ دی گل دی گانی“
پنجاب دے علاقیاں مالوہ، روہنی تے مانچھے دے کجھ حصیاں وچ ملکنی لئی
اک خاص رسم کیتی جاندی اے۔ ملکنی واسطے منڈے والوں تحال وچ نیلے
رنگ دے منکے (پھر دے موٹی) پاکے کڑی دی ماں نوں پھر ان والا قبیلے دا
سیانا بندہ اہندا اے جیہڑا دو آں گھراں وچ کارہمان، وکالت تے شہادت
دانشان، بن جاندی اے۔ کڑی نال منگ پکی ہو جاوے تے اوہدے گلچ
نیلے رنگ دے منکے میلکاں ج پرو کے یادتے جاندے نیں۔ اہنوں
نیلکاں پروں، نیک بھری، نیک ہوئی یعنی منگی آکھیا جاندی اے۔

جانوراں لئی استعمال:

بکریاں دے ایاں اپنے گھر وچ پالی ہوئی کے چلتی بکری دے گل وچ نیلے
منکے پرو کے پا دیندے نیں جہاں نوں نیلکاں آکھیا جاندی اے۔ ایں
طرح اے ثابت کیجا جاسکدا اے کہ دوجیاں بکریاں بھانوں کرائے تے
چردیاں ہوں یادھیا رے تے پر نیلکاں والی نسل میری اپنی راکھوں اے۔

نیلی بارو دیاں مشہور مجاہ دے گل گانیاں نوں وی نیلکاں کہندے نیں۔

(اقتباس: رسالہ سانچھو چار شمارہ 1991 چیف ایڈیٹر حنفی رانا)

پہلی خان شیر نوں، دوجی رکھاں گلے دے تھک
میں ترجیحی ماراں اوں نوں، جس دی سئیں توں منگ
چوتھی ماردا تیرے باپ دے، جیندی توں سائیں فرزند
پنجوں ول اسماں دے، جھتوں اڈ اڈ جھڑن پنگ
ہن میں باجھ بھراواں ماریا، میری خالی ہو گئی کند
میرے سروں منڈا سا ڈھے پیا، او نگی ہو گئی جھنڈ
اوہ دھروں چڑھ کوئھے تے وکیھ دی، نگی جست دی بہن
مز مژ سُن دی میلیاں نوں، گھوڑے کر دی وین
ربا آ گئی گھوڑی سکھنی، جیہڑی گئی دو بیلا لین
مینوں نگا دسدا بار دا، جیوں کربل حسن حسین
امر نیاں پیغمبر، توں صاحب دی من نظام
پچ کر گھیاں پیباں، باتاں حسن حسین کوہا
جیوں شہیداں نوں کربلا، توں کھیوہ ساڑے بجا
روندي بی بی فاطمہ، دوویں حسن حسین گوا
مینوں کھے بیڑا مندیاں، تے بری بھائیاں دی بیڑ
پتھر موئے نجیں بخلدے، بھانویں ہو کے مرن فقیر
کھادا دان نجیں رچدا، ڈھلیاں نجیں رہندا نیز
پتھر جھاں دے لاثے، چھاتی اوہناں دی چوڑ

عاشق تے وریام نوں کوئی، کھلی اڈیکے گور
گلاں کریاں سوکھیاں، مرداں اوکھے پالن بول
تینوں ہاڑا پاؤنی آں رب دا، تو گھوڑی اگاں نوں نور
سو جا نال یقین دے، ڈور رب تے سَت
میں شیر تھلاں وچ بولدا، مینوں کے نجیں پاؤنی نتھ
نار زناں کڈھے، موت سرہانے رکھ
کند دے جاں تیرے ویرنوں، کون آکھے مرزا جست
صہباں گپڑ پلو جھل مار دی، جست دے جو گئے نین
سُفنے دے وچ آن ملے، فیر شاہ امام حسین
وقت نجیوں نتھ جان دا، اینوں لاوَ وین
جیہڑے پانی پیون دلیں دے، مزے حوض کو شر دے لین
جے وسنا ای وچ جتناں، تے آول ساڑے سین
لوہارا کتے خان شیر دے، چھپڑی آن وڑے
اوہناں پیتا پانی رج کے، کر لئے کن کھرے
اوہناں لئی بوشکار دی، جیہڑے جنڈیں آن وڑے
تینوں کھتوں آنیاں نیندراءں، مینوں خطرے ہور
تے دو جا برا کیتا صاحباں، میری گھوڑی چھڈی ڈھنگ
تیز بولن بار دے جٹا، بنی سجوٹن مور
تینوں کھتوں آنیاں نیندراءں، مینوں خطرے ہور
تو چوہدری دانا باد دا، میرے عشق بنا یو چور
تن سوٹھی کافی جست دے، میں دیندا سیا لیں ونڈ

میں نیل کرایاں نیلکاں
میں نیل کرایاں نیلکاں، میرا تن من نیلو نیل
میں سودے کیتے دلاں دے، وچ دھر لئے نین وکیل
ہن رب بخیل نہ کرے، جی بندہ کون بخیل؟
رات پچے دی چانی، پوڑی ورگا کاں
اوہ اڈیا داناباد توں، اوہنوں پنیدی رات چناں
بیٹھ پنگھوڑا رنگلا، اوتحے سخنڈی وناں دی چھاں
میں گن گن لاندی ایاں، وچ لاس جست دے ناں
مینوں لے چل ایتھوں کڈھ کے، مرد سدیوں تاں
رات پچے دی چانی، چوراں ولی چپ
عشق سکاؤندا آدمی، جی دھپ سکاؤندا رکھ
چھانویں بیسے اوں دے، جیہڑا بھٹکیں لائیے رکھ
مینوں لے چل ایتھوں کڈھ کے

تیز بولن بار دے جٹا، بنی سجوٹن مور
تینوں کھتوں آنیاں نیندراءں، مینوں خطرے ہور
تے دو جا برا کیتا صاحباں، چھڈیا یا ترکش کھنی گل
پتھر جھاں دے لاثے، چھاتی اوہناں دی چوڑ

چکنی

علی پاک امام دا میں ورد کراں دم دم
ہن دیکھے تھے نور دے، جیوں قطرے شہنم
میں پڑھی نمازے عشق دی، دور ہوئے سب غم
تے میں گاواں جگتی، تیری میں گاواں جگتی
اللہ بسم اللہ میری جگتی، واہ جہاں تیری جگتی
اواعشق لوگ تے کلمے رملے دنیا بڑی سیانی
چڑھے دن تے کالیاں راتاں کھاندے جان جوانی
کیہ بندیادے بندیا تیری توں قافی میں فانی
رکنے جائیے جے مل چاوے ڈھول دلاں دا جانی
تیری میں گاواں جگتی-----
واہ واہ موج جوانی والی شہد گڑے توں مٹھی
آئی جوانی ہر کوئی فیض دہ، جاندی کے نجیں ڈھنپی
کیہ بندیادے بندیا تیری بندیاد ہے تیری مٹھی
سو درھیاں دے جیوں رکنے اوڑک ماسا مٹھی
عشق لوہارا تازہ رہندا دا زخمی ہو جائے چٹی
تیری میں گاواں جگتی-----
اے جوانی چار دھاڑے خوشیاں نال ہندھائیے
جگتی جوان فیر نجیں اوئندی لکھ خورا کاں کھائیے
بحمدُ لوبهارا گاؤں دا کھیرا، ستمھی ہتھوڑا دا یے
تیری میں گاواں جگتی-----
چکے لیکھ نصیب جے ہوون ملدے جن پیارے
بیلیا بنا ملاح دے بیڑی لگدی نجیں کنارے
چنگیاں دے لڑک جاتینیں پیدا کرن گے سلے
کتے دے گل پٹا ہووے دنا کوئی نہ مارے
تیری میں گاواں جگتی-----
میری جگلی دے دھاگے پکے
جگتی اوہدے منہ ای چبے
جنہوں سٹ عشق دی چلے
تیری میں گاواں جگتی-----
جگتی ڈگ پیچی وج روہی
اوختے رو رو کسلی ہوئی
اوہدی وات نجیں لیندا کوئی
کلے بنا نال ملدی ٹھوئی
تیری میں گاواں جگتی-----
اے جگتی پاکستان دی اے
اے رج کے موجاں مان دی اے
اے حای پاک قرآن دی اے
جسکر میریا جگتی کہندی اے
جسہڑی نام علی دا لیندی اے
تے رات نوں کلہ کہندی اے

جگنی دے مطلب

- (۱): گلے دا اک زیور
 (میری جگنی دے دھا گے پنج)

(۲): پنجابی لوک گیتاں دی صنف
 (جگنی جاواڑی وچ روہی)

(۳): محبوبہ، معشوقہ (محازاً)
 (۴): دل

(۵): دل دی آواز
 (جو گن)

(۶): جگنو دی موہنث
 بحوالہ پنجابی اردو لغت (اردو سائنس بورڈ)

بھانویں چنگلی تے بھانویں ماڑی
لگلے ڈولے وچوں لاڑی
سہرے دیاں تان کے اوٹاں
گندرا جا سو دیاں نوٹاں
بُوہے اگے چھڑکن پانی
آن دوالے ہون گئے لاغی
جھنڑا خواہ مخواہ ہووے گا
جس دن میرا ایاہ ہووے گا
کجھ دن میرے دل دی رانی
پی وے گی نہ کھیباں پانی
مز ہووے گا اوہی روناں
آتا تیل گھجو نہیں ہونا
ہون کھیاں مز ٹوکاں نوکاں
تکناں فیر تماشا لوکاں
سینا سڑکے سواہ ہووے گا
جس دن میرا ایاہ ہووے گا

ساڑا کلیاں جی ٹھن لگدا
 ہن گھر نوں آ جا
 میرا نازک ماہی۔۔۔۔۔ آ جا ہو!
 آتھ میرے وج پکھیاں
 تیرا راہ تک تھک گدیاں اکھیاں
 مینوں گل نال لا جا
 میرا نازک ماہی۔۔۔۔۔ آ جا ہو!
 بوہے اگے لا داں بیریاں
 گلاں گھر تیریاں تے میریاں
 مینوں ڈھن دکھا جا
 میرا نازک ماہی۔۔۔۔۔ آ جا ہو!

واچاں ماریاں

سارے کھدے نہیں حکم سرکار دا
دل توڑیے ناں کے وی بیمار دا
سوپھاں کھادیاں دوایا اعتبار دے
کے نے میری گل نہ سنی
واچاں ماریاں -----

مینوں ویدیاں نیں تھے کھوری پا کے
کے پچھیا ناں کول میرے آ کے
ٹوٹی لت نوں وکھایا کئی وار وے
کے نے میری گل نہ سنی
واچاں مارپاں ۔۔۔۔

سینے لا کے گھٹ لیدا پانچواں میریاں
عالم دیکھیا تے لوکاں اکھاں پھیریاں
کول بہہ کے تے من لئی او ہار دے
کے نے میری گل نہ سنی
واجاں ماریاں ۔۔۔۔۔

جس دن میرا اویا ہو وے گا

میرے بھن تے متر بیلی
 بھولا جٹ تے شینخو تیلی
 مناں ڈوگر تے صادق سیلا
 احمال پھٹتے رحمان، جھیلا
 رانا صدر تے بابو منی
 نینا کاکا، تے دیناں چنی
 سب نوں چڑھیا چاہ ہووے گا
 جس دن میرا اویا ہووے گا

وَنْ سوْ قَنْ لِيْزَهْ پَاكَهْ
 آوَنْ گَنْ سارَهْ ٹُوہَرْ جماَکَهْ
 ساَکَ برادر، غِيرَ پَرَائَهْ
 مِيرَهْ ماَهَ تے چاَپَهْ تاَهَ
 بَهْنَاهَ بَجَانَهْ ہونَ راضَى

بول مٹی دے آپا وے آ

بول مٹی دے آ پاوے آ
تیرے دکھاں نے مار مکا لیا
میراناڑک مانی۔۔۔۔۔ آ جاہوا!
مٹی دا میں پاوا بناں آں
آتے چاڑنی آں کھیسی
وطنائی وائلے مان کرن
کی میں مان کرائ پردیسی
میراناڑک مانی۔۔۔۔۔ آ جاہوا!
خوبے اگے پانی وگدا

پتنگ بازی

پنجابی رہتل وچ بستہ بہار مناون داڑھنگ

پتنگ بازی پنجاب وابہت پرانا کھیدا اے۔ جیہدے وچ بستہ بہار دی خوشی دا انہمار گذیاں تے پتنگاں اڑاکے کیجا جاندا اے۔

گڈی دیاں قسماءں

گڈی:

پہلی قسم عام کھلاوے گی جیہدے تھلے پونچھی ہندی اے۔

گڈا:

پونچھ دی تھاں جے تکونہ کاغذی ٹوٹا لادیو تے اوکڑا بن جاوے گا۔

گڈیاں دے ڈیزاں

گڈا اکھ مار:

جس گڈے تے دواکھاں بنیاں ہوں اوہنوں گڈا اکھ مار کہندے نیں۔

پری:

شوخ رنگاں والی گڈی نوں پری کہندے نیں۔

شیلا:

چڑھنگ دی چھوٹی گڈی نوں شیلا کہندے نیں۔ اے عام طور تے رات نوں اڈائی جاندی اے۔

لکھنؤ کاث گڈا:

جے گڈے تھلے تکونہ کاغذی ٹوٹا چھوٹا ہووے تے اوہدے نال بانس دیاں تیلیاں والی گڈیاں ہوں تاں اوہنوں لکھنؤ کاث گڈا کہندے نیں۔

مچھرو:

گڈی نوں جے تھلیوں لمبڑی تے اتوں تھوڑی گوائی دی شکل دے دتی جاوے تے مچھر کھلاندی اے۔ ایہدی پونچھ ہوئے گی پر اے مذکر بولیا جاندی اے۔

شرک:

گڈی دی اوپر جیہدی پونچھاں لگتیں بلکہ گڈی دے کاغذ دے نال ای بنائی جاندی اے۔ ائنہوں اڑاں ویلے شرشر دی آواز آندی اے ایس لئی ائنہوں ٹھرلا کہندے نیں۔ ائنہوں عام طور تے بچے اڑاندے نیں کیوں جے اک توں ائنہوں بناؤں لئی یوہ تی محنت نہیں لگدی دوجے ذرا ماڑا کاغذ بھی ورتیا جاندی اے۔

پتنگاں دیاں قسماءں

پتنگ:

پتنگ عام تے سادہ شکل دی ہندی اے۔ ایہدے اگے چونچ لگی ہوندی اے تے دو گول حصیاں دے نال تھلویں پاسے پونچھ لگی ہوندی اے۔

نکل:

جے کر عام پتنگ دا تھلویں حصہ پٹلا کر دیو تے اوکل بن جاندی اے۔ اگوں ٹکل دیاں والی دو قسماءں نیں۔ (۱) اک نوک والی (۲) دو نوکاں والی

نوک، پتنگ دے اپر والی چونچ نوں کہندے نیں۔ ایہناں دی پونچھ ہوندی اے۔

کپ:

عام پتنگ دے تھلے والے حصے نوں وڈا، نالے گول کر دیو تے اوکپ بن جاندی اے۔ کپ دی پونچھ نہیں ہوندی۔

پتنگاں دے ڈیزاں

شیشت رو:

جس پتنگ دے دوآل حصیاں وچ دوجے رنگ دی پٹی ہووے۔

سلارا:

جس پتنگ دے اپر لے حصے وچ وکھرے رنگاں دیاں دھاریاں ہوں۔ اے رنگ بر لگے کاغذ اں نوں جوڑ کے بناؤندے نیں۔

کالڑ:

کالڑ پنجابی چ گلہری نوں کہندے نیں۔ اکورنگ دی پتنگ دی پونچھ اتے مستطیل شکل دا کاغذ لادتا جاندی اے جس نوں گلہری دی پونچھ نال تثیہ دندے نیں۔

پری پتنگ:

جس پتنگ دے اوپری حصے تے رنگ بر گنیاں و گنیاں دھاریاں ہوں تے اوہ دوروں پری لگدی اے۔

چھاتی دار پتنگ:

ایس پتنگ دے اوپری حصے وچ دوجے رنگ دی چکور پٹی ہوندی اے۔

چھ پانی اچوپانی پتنگ:

پتنگ جیہدیاں چاراں ٹکرائیں، پونچھ تے چونچ اتے پان دی شکل ورگے رنگیں کاغذ لگے ہوں اوس نوں چھ پانی کہندے نیں تے جے چار کوئیاں تے ہوں تے چوپانی کھلاندی اے۔

ڈبی دار پتنگ:

ایس پتنگ وچ دو یاں دو توں ودھ رنگاں دیاں تال بنیاں ہوندیاں نیں۔

وکھری ٹائپ

پتنگ بازی دے ماہروں کھری ٹائپ دیاں پتنگاں والی باندے نیں جویں جن، بھائی وغیرہ

پتنگ سازی

پتنگ بناں دا کم بستہ دے تھوار توں دو مینے پہلاں شروع ہوندیاں۔

کاغذ:

اپورنڈ کاغذ دی تیا جاندی اے۔ ایہناں رائس پیپر یا بٹر پیپر کہیا جاندی اے پر گڈی بناون لئی ایہدے زیادہ استعمال دی وجہ توں ہیں ایہناں گڈی کاغذی کاغذی کیہا جاندی اے۔

ڈیزاں:

زیادہ تر شوخ رنگاں دے بنائے جاندے نیں۔ ایسے رنگ ساڑی رہتل دی علامت نیں۔ جویں لال، ہرا، نیلا، پیلا، جامنوں، کھٹا، چھاتے کالا۔ کے خاص ڈیزاں دی شرط نہیں۔

بانس:

کاغذ، رنگ تے ڈیزاں توں بعد بانس دی واری آندی اے۔ بانس دی بھنی دے لے تے بریک ٹکڑے کیتے جاندے نیں۔ جہاں نوں کچھی یاں تیلی کہندے نیں۔ تیلیاں اوڑھانچاے جیہدے اتے پتنگ دا گڈی کاغذ لگایا جاندی اے۔

ڈم:

ڈم ذرا بھاری رکھی جاندی اے تاں جے پتنگ سدھی ہو اج اڈے۔ ڈم کاغذ کپڑے تے کدیں کدیں بانس دے تیلے وی اورتے جاندے نیں۔

تارا:

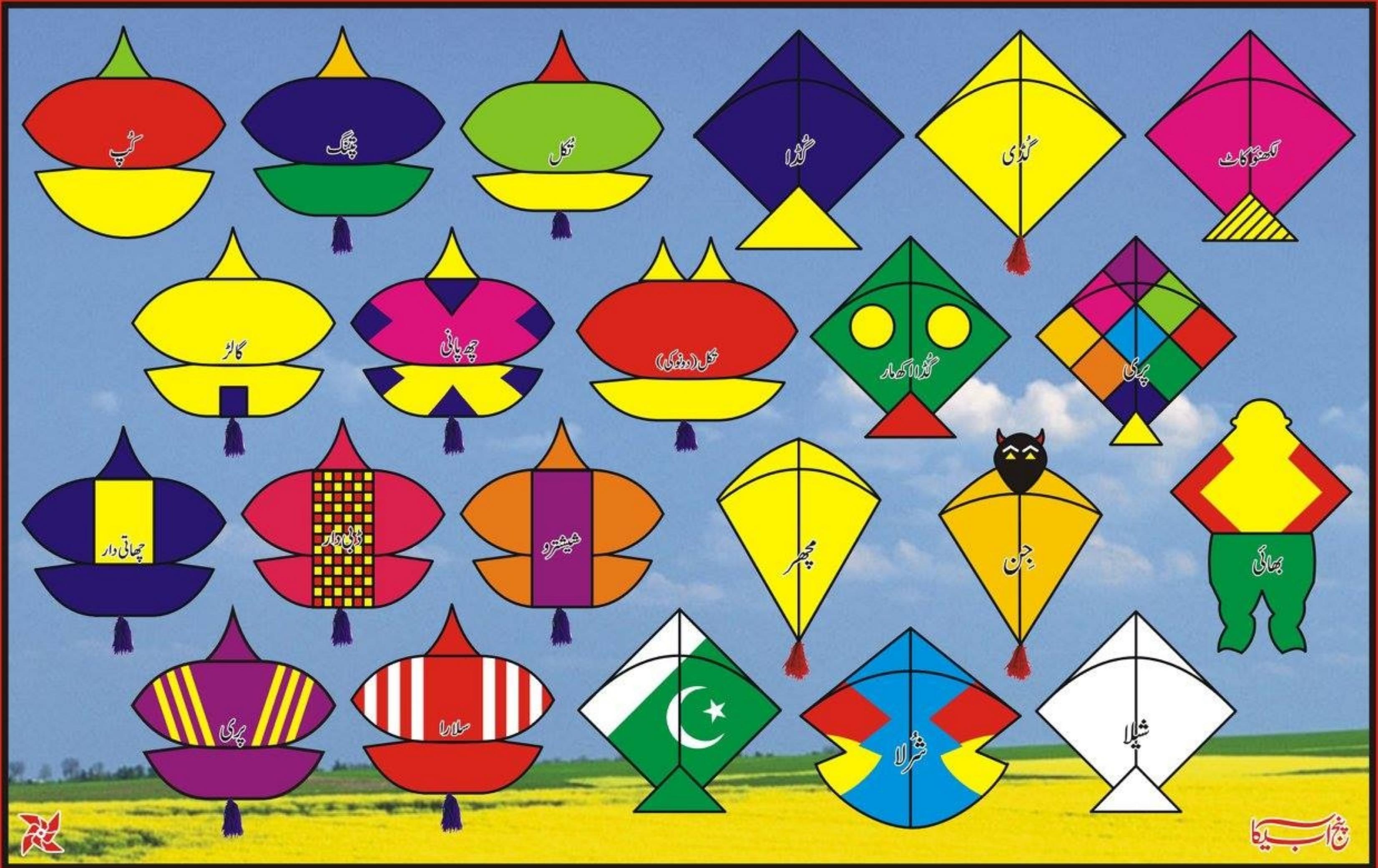
پتنگ نوں تاراں یا دھاگہ بخہن دے عمل نوں ”تارا“ کہندے نیں۔

ڈور سازی

دھاگہ:

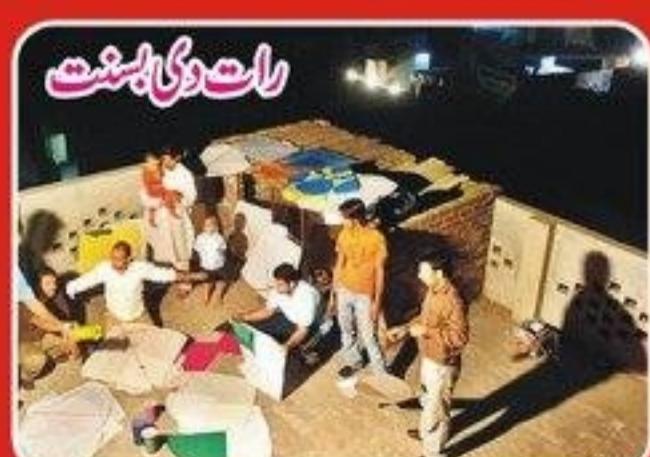
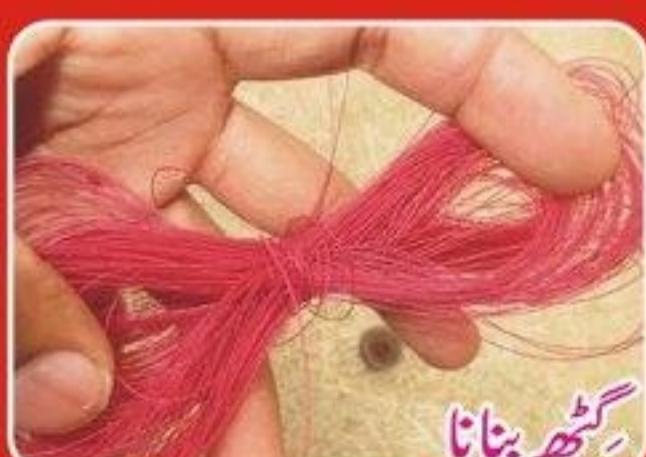
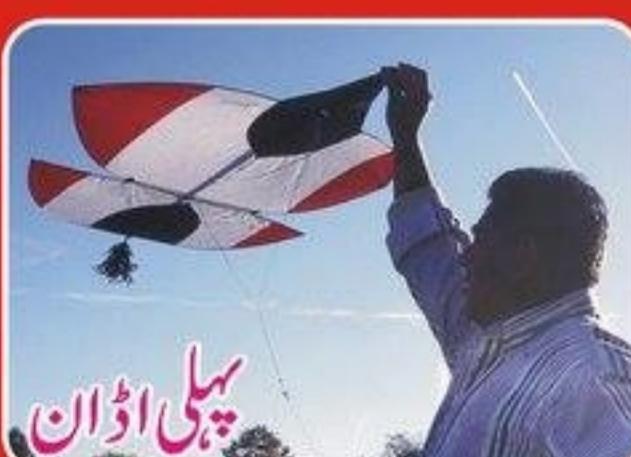
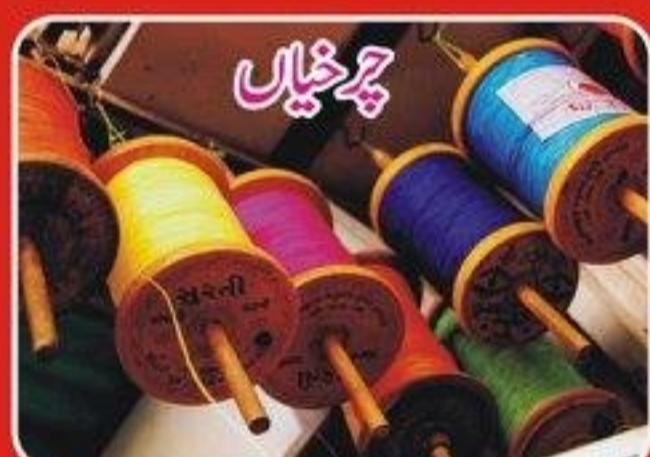
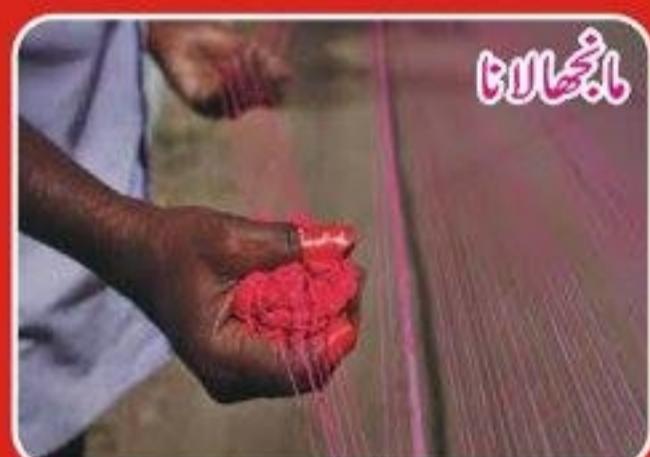
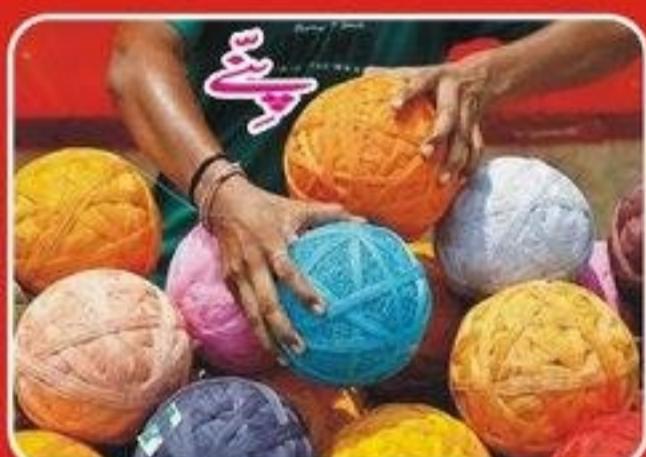
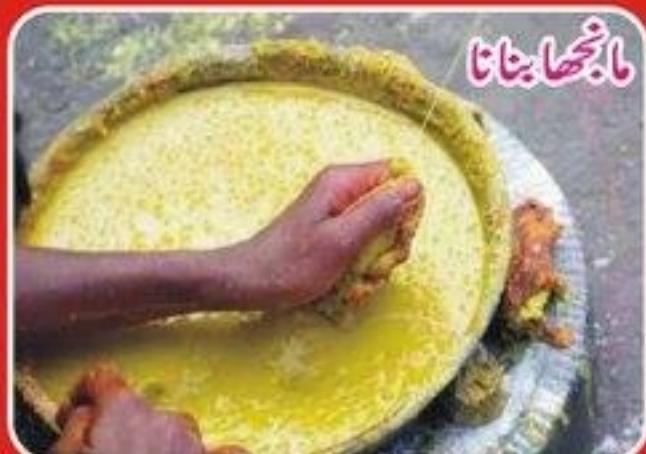
پتنگ بازی لئی دو طراں دے دھاگے استعمال ہوندے نیں۔ ”تندی“ ۔۔۔ تالکن یا پلاسٹک دے مضبوط دھاگے نوں کہندے نہیں۔ ایہدے استعمال نوں اے تے مختلف دی ڈور کلٹن تے چین لئی استعمال ہوندی اے۔

”ڈور“ ۔۔۔ روایتی دھاگہ جیہدا صدیاں توں پتنگ باز استعمال کر رہے نیں۔

چاہبیدا

گڈیاں تے پنگال - بنان توں اڑان تک

انتہا: دھاتی / کیمیکل ڈور کے سبب ہونے والی اموات کی وجہ سے تا حکم ٹائی بست پر پابندی ہے جس کا احترام لازم ہے۔ (چیف ایڈیٹر)

پھر دی اے۔ ایں عمل نوں ”کتنی کھانا“ کہندے نہیں۔
پنجاب ج جے کوئی بنداموڈھے سُٹ کے گرد اہوے تے
اوہنوں چھیڑن لئی کہندے نہیں ”میاں جی کتنی کھار ہے نہیں“

کنی بختنا:
جے پنگ اک پاسے جھکی جاوے تے دوجے پاسے کپڑے
یا کاغذ دا ٹوٹالا کے پنگ نوں بنیں کجا جاندا اے۔ ایں
عمل نوں ”کتنی بختنا“ کہندے نہیں۔

پیچہ:

دو آذیاں ہوئیاں پنگاں دیاں ڈوراں نوں ہوا وچ ایں
مقصد لئی الجھانا کہ کے ایک دی ڈورگٹ جاوے۔

پیچہ دو طرح داہمدا اے: پیچہ دا پیچہ تے ڈھل دا پیچہ
عبدالحیم شرودے مطابق بر صیرح پنگریا زی دے دوران
پیچ لزان دار رواج انگریز دور وچ ہویا۔ پیچ دے پیچ دی
ابتداء اوہناں متذیاں نے کیتی جیہتاں کوں ڈور تھوڑی ہوندی
ہی۔ ایں کمی نوں پورا کرن لئی اوپھی اڑن والی گڈی نوں
اپنی ڈور دے نال پیچ مار کے کٹ دیندے ہی۔ کافی عرصے
تک پیچ دے پیچ نوں چنگاں چھیڑ جھیا گیا۔ پر فیر پیچ لزانے
دو جی پنگ نوں ”بو“ کر دنافکاری جھیا گیا۔

ڈھل دا پیچہ اوه پیچ اے جیہدے وچ پنگ باز اپنی اپنی
گڈی دی ڈور نوں ڈھل دیندے دیندے دور تک پہنچا
دیندے نہیں اور ایں موقع تے دو جی ڈور نال گکرا کے ڈھل
دین دی وجہ نال رگڑ کھا کے دو آں چوں اک ڈورگٹ جاندی
اے۔

آنی بو کاٹا:

پنجاب ج کھیڈے دوران اپنی ٹیم دے جتن تے باہمہ منہ
تے رکھ کے اپنے کھڈاری نوں ہلاشیری دیندے نہیں تے
ہرن والے دی ”بو“ بلاندے نہیں۔ ایسے طرح پیچ دے
نیچے ج دوجے دی گڈی نوں کٹ دین توں بعد ”بو کاٹا“ دا
نعرہ لا یا جاندا اے۔

لٹنا:

گڈی لٹن والیاں نے لے لے بانس تے ڈٹیاں تے
تاراں یا کنڈیاں والیاں جھاڑیاں جھیاں ہوندیاں نہیں۔
گڈی لٹن تے ڈور لٹن وا ذکر پنجابی تے اردو دیاں
محاوریاں وچ وی استمال ہوندا اے۔ جس بندے دی زندگی
دا کوئی مقصد نہ ہووے تے اوه بے سہارا ہووے اوس نوں
”کٹی پنگ“ کیجا جاندا اے۔

بکریہ پنگ بازی (لوک ورثہ) ندیم وحدید آدم نمبر 1988

جاندی اے۔ روایت دے مطابق چخنی دی ابتداء لکھنوتیوں
ہوئی۔ اک چرٹی تے اک خاص لمبائی تک ای دھاگہ لپیٹیا
جاسکدا اے۔

پیڑی ابوجا:
ڈور نوں پیڑیں لئی توڑی دا اک گولہ جیہا ہنا کے اوہنوں کاغذچ
پیٹ دیندے نہیں۔ ایں گولے نوں ”بوجا“ یا پیڑی کیا
جاندی اے۔ ایہدا مقصد اے ہندای تاں جے گڈی اڑانے
ہوئے ڈور اساتی نال کھل جاوے۔

پسنه:
ڈور نوں بوجے پیڑی تے ایں طراں پیٹ دے نہیں کہ اٹھ
ھیاں جو ڈھنگی جاوے۔ ایں طرح اخیرتے اٹھ گکرا والا
تارا بن جاندا اے۔ بوجے پیڑی تے جدؤں ڈور پیٹ دتی
جاندی اے تے فیر اوہنوں ”پسہ“ کہندے نہیں۔

گوٹ:
پہنے اتے جیٹی ہوئی ڈور نوں ناپن دے پیٹے نوں گوٹ
کہندے نہیں مثلاً دو گوٹ والے پنے دی لمبائی 400 میٹر
ہووے گی۔ سب توں لماں پنڈ دوں گوٹ دا ہووے گا۔ جس
وچ دو کلومیٹر لی ڈور ہندی اے۔

مضبوطی:
ڈور دی مضبوطی پیھن لئی دو ڈوراں نوں آپس جو رگڑ یا جاندا
اے۔ تاں شن والی مضبوط تے رگڑ وچ ٹٹ جان والی
گھیاں قسم کھلاندی اے۔

گنجل:
جے ڈور الجھ جاوے تو کہندے نہیں ”گنجل“ پے گئے۔

پنگ بازی:
ایہدا مطلب اے ڈوری۔ گڈی نوں اڑان لئی پہلے اوہدے
چ موریاں کر کے ڈور دے نال تاواں پائیاں جاندیاں نہیں
فیر اوہناں تاواں دے نال ڈور بھی جاندی اے۔

کنی:
گھٹ تجربہ رکھن والے پنگ باز، پنگ اڑان لئی دوجے
بندے دی مدد لیندے نہیں۔ دوجا بند پنگ دویں پاسیوں پھر
کے اپنے سرتوں اتے لے جائے گا تے جدؤں پنگ اڑان والا
اشارة کرے گا تے اوه پنگ جھٹ دئے گا۔ لہوں کتنی دینا
کہندے نہیں۔ ماہر پنگ بازاں نوں کتنی دی لوڑیں پیندی۔

کنی کھانا:

جے پنگ دا توازن ٹھیک نہ ہووے تے اوه بے کھے محکمی

ڈور:
ڈھاوار پنگ بازی وچ ایسے دھاگے نوں کہندے نہیں۔

جہدے تے ایسا خاص مصالہ لایا جاندا اے جیہداں ہوں
استرے دی طرح تیز کر دیندا اے۔ اتھے تک کہ جے انکی یا

ہتھے تے پھر جاوے تے اوه وی کٹ دیوے۔

سوتر:
ڈور دی موٹائی ناپن دی پیمانہ ”سوتر“ کھلاندیا۔ 50 نمبر

دا سنگل مار کہ دھاگہ سب توں مہنگا سمجھیا جاندا اے۔ اے
نسبتاً موٹا ہوندا اے۔ اہدے اتے جے بی لکھیا ہوندا اے۔

چنگی ڈور دی نشانی:
و دھیما مانجا، مناسب موٹائی تے ڈور دی پلک دیکھ کے چلی
ڈور دا فیصلہ کیجا جاندا اے۔

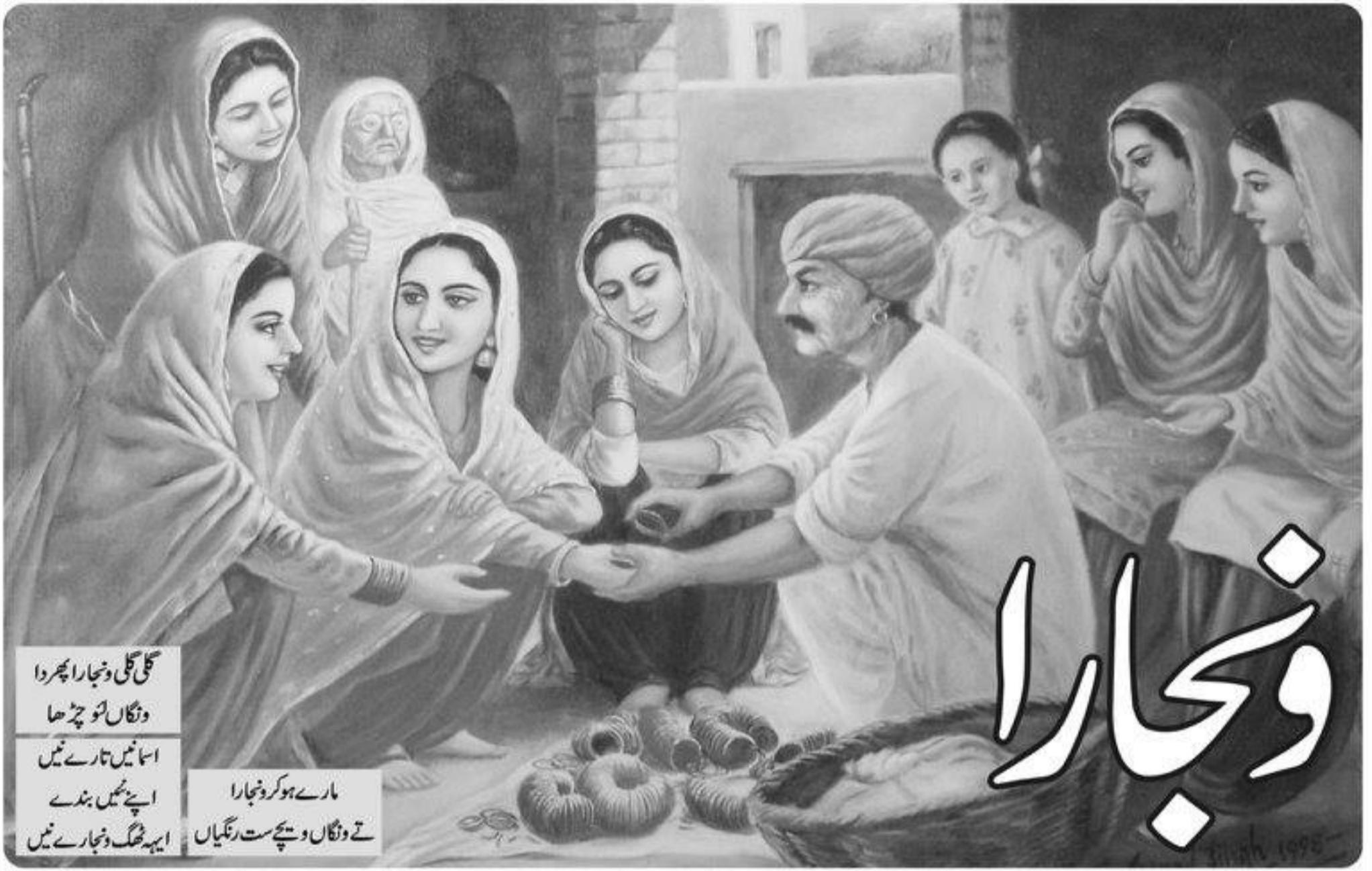
ادا:
دھاگہ خریدن توں بعد اوہنوں ”ادا“ تے لپیٹیا جاندا
اے۔ ہر اڑا دو لکڑیاں تے مشتمل ہوندا اے جیہدیاں اک
دو جے توں فاصلے تے لگیاں ہوندیاں نہیں۔ ایہناں وچ
لکڑی دے کیلاں واسطے موریاں ہوندیاں نہیں۔ ایہناں
دے وچکار دھاگہ کیا جاندا اے۔ سب توں پہلاں دھاگے
تے نشاستہ لایا جاندا اے۔ اہدے سکن توں بعد دھاگے نوں
فیر اک واری سمجھیا جاندا اے۔ دو جی واری ایہدے اتے
ماں جھالا یا جاندا اے۔

پیڑا:
ماں جھا تیار ہوں توں بعد اوہدا گیند ورگا گولا پیڑا بنا لیا جاندا
اے۔ ڈور بار بار اس پیڑے وچوں لغھائی جاندی اے۔

پیڑا ایس طرح دھاگے اتے ملیا جاندا اے کہ دھاگہ ڈور
دی شکل اختیار کر جاندا اے۔ ڈور بناں والے پیڑا اتھے پھر
توں پہلاں انگلاں تے پیٹاں پیٹ لیندے نہیں تاں جے
ڈور پیڑے وچوں دی انگلاں تاں کٹ دیوے۔

ماں جھا گلن:
ماں جھا گلن توں بعد ای دھاگہ ڈور کھلاندا اے۔ ماں جھے دیاں
شیواں تے اوہناں دی مقدار کے نوں ٹھیں دی جاندی پر عالم
طورتے ماں جھے وچ خاص قسم دا گوند (سریش)، میاں لیوی (چولال
دی پیچھے)، ہیشیہ چھریا، شنے دا چورا (پیسیا ہویا شنیش)، آٹھے
دی سفیدی یا زردی، ایہہ سب چیزیں رلا کے اک گولا جیہا ہنا
لیندے نہیں جس نوں پیڑا کہندے نہیں۔

چرھی:
لکڑی دی بی ہوئی گول چرھ جیہدے تے پنگ دی ڈور پیڑی

ونجرا

گلی گلی ونجارا پھردا
ونگاں تو چڑھا
اسانیں تارے نیں
اپنے بھنگ بندے
مارے ہو کر ونجارا
تے ونگاں ونچے سرتگیاں ایہہ تھگ ونجارے نیں

چڑھالے بھا بھی چوڑیاں

آگیا ونجارا! نی چڑھالے بھا بھی چوڑیاں
اوے غصہ اھٹا بھارا، دیوراوے تیرے دیردا
چڑھے مینے دسادس دے ملدے نوٹ گیاراں
تیھوں ٹکیاں ہو گیاں نیں، بھر جوبن میاراں
نی ساہنوں وی اک ساک لیا دے، کردے پار اتارا
نی چڑھالے بھا بھی چوڑیاں۔۔۔۔۔

کھبماں دی اُس ڈار ہناوی، منہ کر لینا مونا
چھٹ وچ اکھیاں پھیر لویں گا، توں ایں نونہہ نونہہ کھونا
کون اتارن والا جمیا، چڑھ جاندا جد پارا
نی چڑھالے بھا بھی چوڑیاں۔۔۔۔۔

نی پچے انگلاں اکو جیاں، ہون کدے ناں بھا بھی
نیوں تھاں بھا لھیں جے کر نکلے رتا خرابی
سو ماریں تے اک گئی جے، کسکے نان وچارا
نی چڑھالے بھا بھی چوڑیاں۔۔۔۔۔

سب تے پانی پھیرے، تیرے دیرے دی اڑ بائی
صفتاں دے پل بھنھے باپو، بت چوکھی بالائی
کھدماں بی وکھ کے مکھی، کھاندا کون دوبارہ
نی چڑھالے بھا بھی چوڑیاں۔ ہرچن گریوال/سریدر کور

ونجرا دے لفظی معنی نیں بیو پاری، سوداگر جیہڑا گلی گلی پھر کے سودا و تیچدا اے
ونجرا بھلی رہتل ج اے لفظ خاص طور تے "چوڑی فروش" لئی ورتیا جاندا اے۔
ونجرا اگلیاں محلیاں ج ہاک لاکے چلدا پھردا چوڑیاں و تیچدا اے۔ اوہدے کول
نوکرے ج رنگ بر تگیاں چوڑیاں بندیاں نیں۔ لوک گیتاں ج کئی تھاواں تے
الس دا ذکر موجوداے۔۔۔۔۔

ونگاں میریاں لال

وئی پلی تے ونگاں میریاں لال
ونگاں تو کویاں۔۔۔شاواونگاں تو کویاں
کیوں شٹے دا میں دیواں لے کے
چانن دتابال
ونگاں تو کویاں۔۔۔۔۔

جے میں پونگھاں جھوٹن گلی آں
ونگاں جھنکن نال
جے میں راتیں گاون گلی آں
ونگاں تے دیدیاں نیں تار
ونگاں تو کویاں۔۔۔۔۔

ایہہ ونگاں میرے ماہی نے دتیاں
رکھاں لکھیج دے نال
ونگاں تو کویاں۔۔۔۔۔

تماشا ونگاں دا

گلی گلی ونجارا پھرے ونگاں لئیو چڑھا
چڑھ کوٹھے میں وا جاں مارا سڈی گلی ول آ
تماشا ونگاں دا
سک کولوں پچھیا، ننان کولوں پچھیا
آپ لئیاں چڑھا، تماشا ونگاں دا
باہروں تے آیا، سہداتے کھید دا
سو نے لیا سکھا، تماشا ونگاں دا
اندروڑ اس ڈنڈا پھریا، ونگاں لئیاں بھنا
تماشا ونگاں دا

میں ونجارا

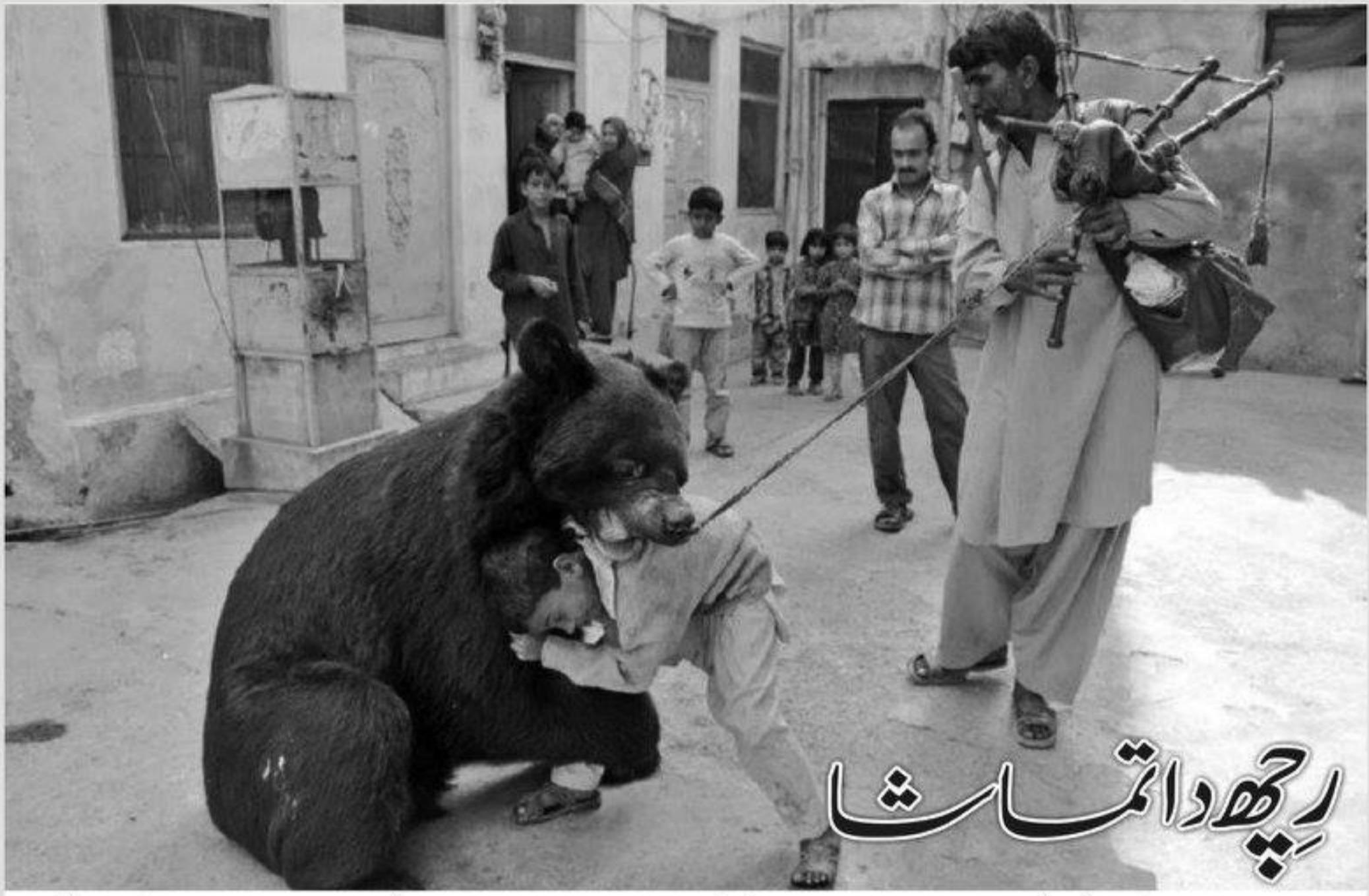
میں ونجارا، میں ونجارا، میں ونجارا
کالیاں گلابی، نالے پیلیاں انبالی
میں و تیچداں پھردا ونگاں
میں ونجارا۔۔۔۔۔

میرے جدیاں ونگاں، کوئی ہور ناں لیا دے گا
منھے منھے بول کوئی ہور ناں سناؤے گا
میں آگیاں واںگ ملنگاں
میں ونجارا۔۔۔۔۔

ونگاں اے رکھیاں، جو ہتھ و ج پاوے گا
گھری مڑی تک تک ونگاں چھنکا دے گا
س ساویاں، پیلیاں ست رنگاں
لب جاون ساریاں رنگاں
میں ونجارا۔۔۔۔۔

آیا جی میں آیا مینوں تاں نیں بلایا
سوئی سوئی ست ونگاں جوڑ کے لیاں
ونگاں پا کے لہہ جان سنگاں
میں ونجارا۔۔۔۔۔

طفیل نیازی: 1960ء

رچھ دامتا

رچھ دے تماشے ج مركزی کردار تے رچھ دا اے، پراوہدے نال نال

قلندر تماشا یاں دے آکھن تے رچھ دی جمورے نال گھول (کشتی)

اوہنوں نچاون والا قلندر تے قلندر دا استھن اوہ بابا کا جنہوں بچہ جمورا کیہدے نیں کرواندا اے جیہدے وچ ہرداری جمورا ای چتدا اے۔ تماشے دے دوران قلندر بغل

وی بڑی اہمیت رکھدا اے۔ قلندر نے ایک چھ وچ بغل بین وبی ہندی اے جد کے بین وی وجاندار ہند اے تے نکے بالاں نوں اپنے گھروں آٹا تے پیسے لیاں دا کیہند ا

اک ہتھ وچ ڈگدگی تے موڑھے نال اک جھولا رکایا ہند اے جیہدے وچ اوہ لوکاں اے۔ رچھ بین دی آواز تے نج کے، سائکل چلا کے، چرخہ چلا کے و خاند اے۔

کولوں تماشا پیکھن توں بعد آنا کلھا کردا اے۔

محاورہ: رچھاں دے گھول قلندر جانن

قلندر رچھ دا بچہ پالدا اے۔ اوہدے دندکڈھدے تے جاندے نیں، نونہدہ وی

کے جاندے نیں تے نگ دنھ کے اوہدے وچ نتھ پادنے نیں تاں جے اوہ کے نوں

نقسان نہ پہنچا سکے۔

قلندر بھیڑ دے وچ کھلوتا ہوندا اے۔ اوہدے اک ہتھ وچ رچھ دی نکیل

ہوندی اے تے دوجے ہتھ نال ڈنبر و جار ہیا ہوندا اے۔ اوہ بغل بین دی ٹوٹی نوں

مونہدہ وچ لے کے تے گھاں بکھلا کے اوہنوں و جار ہیا ہوندا اے۔

عام طور تے قلندر نے کالے رنگ دی چادر تے نال کالے ای رنگ دا کڑتا

پایا ہوندا اے۔ ایہناں دے والے لئے تے چھتے تیل نال رج کے گڑوچ کیتے ہوندے

نیں۔ بھیڑ دے اک پاسے قلندر دا ساتھی ڈھوکی و جار ہیا ہوندا اے۔ اوہدے کوں ای

جمورا بیٹھا ہوندا اے۔ بالاں نوں پرانہ پرانہ کر کے قلندر تماشا شروع کردا اے۔

آرمکا، مارمکا

شرارتی منڈیاں دا آپسی جی بہلاوا۔ اک منڈا دو جے نوں پچھے گا:

اک سی آرمکا، اک سی مارمکا، آرمکا مارگیا، باقی کی رہیا؟

دو چار منڈا فوراً جواب دیوے گا: ”مارمکا“

تے پچھن والا اوہدے اک مکا مار دئے گا

ٹب والی کشتی (بے پی بوٹ)

پانی والے ٹپ، بالٹی تے پرات ج چلن والی اے نکلی جیہی کشتی وڈیاں دے بچپن دی نشانی اے۔ ایسیدی تھاں ہن ہور کھنڈو نے آگئے نیں پر حالی وی بزاروں لہجے جاندی اے۔ ماپیاں نوں چاہیدا اے کہ اج دے بالاں نوں اے کشتی ضرور لیاہ کے دین تاں جے اوہناں تاں میں وی ساڑے بچپن دی نشانی پینچے۔

ایہدے پچھلے پاسے دوسرا خ ہوندے نیں جیہناں وچ پانی پایا جاندا اے۔

فیر ایہدے وچ موم تھی بالدے نیں جیہدے نال
پر یشربندیا تے کشتی اگے نوں و دھمی اے۔

بالا دی کشتی

دیکھاتے اگوں اوہنے جواب دتا:

لال موجے پاناں والا ۔۔۔۔۔ ٹھم ٹھم کردا آناں والا

چڑی بچاری نے سہاگہ وی آپے ای پھیریا۔ فیر جدوجہبی پان داویا آیا تے چڑی نے کاں نے فیر مدد و ماسٹے آکھیا تے اوہ بولیا:

لال موجہ پاتاں واں ۔۔۔۔۔ ٹھم ٹھم کر دا آتاں واں

چڑی بچاری نے کلم کلی بی وی بودتے۔ جد پانی لان واسطے کاں نوں سدیاتے اوہنے فیر اوہی جواب دیتا

لال موجے پاناں واں ۔۔۔۔۔ ٹھم ٹھم کردا آناں واں

چڑی نے پانی وی لادیتا۔ رب دی کرنی مصل پک کئی۔ ہن ”کٹائی“ تے ”گھائی“ داویلا آیا تے ماما کاں اگے اگے گر پیا۔ سکنک وندو دے ہوئے اوہنے دانے اپنے ڈل تے توڑی چڑی نوس دے دیتی۔

بچاری چڑی ٹوڑی لے کے وی اک کرے چ سبر شکر کے بہگئی۔ کاں نے کنک دو جے کرے چ رکھی تے اوہدے اتے پہرہ دین بہگئی۔ رات نوں یعنے ہنیری چلی۔

چڑی تے جان بچاں لئی توڑی وچ لگ گئی۔ پر ماما کاں دے کرے دی چھت ڈگ پئی تے کاں اوہدے تھلے آکے ماریا گیا۔ ایس طراں سنک وی چڑی نوں مل گئی۔

سبق: محنت دا پھل ضائع نہیں ہونداتے ظالم اپنے انجام نوں ضرور پہنچدا ہے۔

کانٹالاں

اک سی کاں تے اک سی لالی۔ دو آس دی زمین سا بھی سی۔ اک دن لالی نے کاں نوں آکھیا: ماما کاواں! کیوں ناں آپاں دویں رل کے زمین تے واہی بیجی کریئے۔

کاں نے جواب دیتا: دھیے! خیال تے چنگاے۔

دوآں نے اکٹھ کر لیا تے واہی بیجی دا پروگرام پکا ہو گیا۔ مُن پہلا مسئلہ ہل چلان دا سی۔

چڑی نے کاں نوں نال چلن دا کیہا تے اوہ بولیا:

لار مونے ہے باناری والی ۔۔۔۔۔ ٹھہم ٹھہم کردا آناری والی

(ج) مکالمہ کے لئے ایک ایسا نام

بڑے سیلے اور بڑے پتے (ہیوپس)

پری: چاری کے اپنے بیویوں کا۔ نہ پیرن داویدا۔ پری کے ہل وہن پن

چک

چک سرکنڈے تو ملن والے کانے نال بنائی جاندی اے۔
سرکنڈیاں دی فصل دببر دے پہلے بھتے توں لے کے فروری تک وڈھی جاندی اے۔
ایہدی لمبائی دس توں پندرہ فٹ تک ہوندی اے۔ لہجوں ”سر کی“ وی آکھدے نیں۔
خود روکانے دی فصل دا اک بندھ مقامی زبان وچ ”پولا“ کہلاندا اے۔ اک پولے
وچ 200 کانے ہندے نیں۔

استعمال / ورتن

پنڈاں تھاواں وچ بطور چھپت، بطور اوہلا پردا تے سردی گری توں بچن لئی استعمال
ہوندی اے۔ ایہہ جلان دے کم وی آندی اے۔
شہراں وچ اے بطور ڈیکوریشن تے فیشن واسطے ورتی جاندی اے۔

بطور پردا

پرانے وقتاں وچ بطور پردا اینوں چک کہندے سن۔ اے بوہیاں تے پاریاں اگے
تے برآمدیاں چ لائی جاندی سی۔ تے ایہدہ اباڑ توواردی پٹی دا ہندادے تے ایہدے
چھپلے پاسے نیلے جیسے رنگ داسوئی کپڑا ادا تا جاندی اے۔

بطور آرائش

آن کل ہر سائز، ڈیزائن وچ ملدی اے۔ ایہدہ استعمال بطور پردا گھٹ تے بطور فیشن
ووہ گیا اے۔ فیشنی چکاں بہت مہنگیاں ملدياں نیں تے دوچے ملاں توں وی
وہیاں جاندیاں نیں۔ (بحوالہ سیاست ضلع قصور۔ سید ظفر عباس نقوی)

عاشقاں تو سوہنا مکھڑا نکان لئی
بجناء نے نوہے اگے چک تان لئی
ایہ نہیں او بجناء اصول پیار دے
تکنا جے نہیں او ساہنوں گولی مار دے
اسیں دور بیٹھے اکھیاں ملان لئی
بجناء نے نوہے اگے چک تان لئی
تیرے گھر نہیں نہیں بلدی
ٹھنڈی ٹھنڈی اگے ساڑی جان جلدی
ساڑی ایس اگ انتے تیل پان لئی
بجناء نے نوہے اگے چک تان لئی
ساڑے کولوں مکھڑا نکان والیو
اے وی دس دیو شرمان والیو
پایا سی پیار لُک چھپ جان لئی
بجناء نے نوہے اگے چک تان لئی

بُلاں تے سمجھا سک دے

ریشم دا لاچہ لک دے
نالے بُلاں تے سمجھا سک دے
جئی چلی مرتعیاں دی سیرنوں
نہ گھور کے اڑیا سک دے
ریشم والا چھ---

بُلاں والی کرتی تھگ ماہیا
مینوں آؤے تیرے کولوں سنگ ماہیا
اتوں چمکے جوانی دا رنگ ماہیا
نال رست میرا توں ڈک دے
ریشم والا چھ---

بُندے چاندی دے، سونے دی نتھ ماہیا
پاؤں آندی جوانی توں ہتھ ماہیا
ہن سنگاں گپاں نیں لٹھ ماہیا
پئی پھرنی آں ہن آن جھک دے
ریشم والا چھ---

اساں رئی تیرے تے اکھ ماہیا
کوڑے کپتے نیں توں وی تے لگھ ماہیا
اساں رہنا نہیں تیرے کولوں وکھ ماہیا
اساں کجا ملن دا پک دے
ریشم والا چھ۔۔۔ قلم: یکی والی گلکارہ زیدہ خام

دندا سے یا داتن اصل چ اخروت دے درخت دی چھپل نوں
کہندے نیں۔ اخروت دا درخت مری، بلوچستان، ایران، افغانستان،
افغانستان، کشیدے پہاڑی علاقیاں چ ہوندیاں۔ پاکستان چ
سوات دا دنداسہ بہت مشہور اے تے وکن واسطے پشاور دے
بازاراں چ آؤندیاں۔

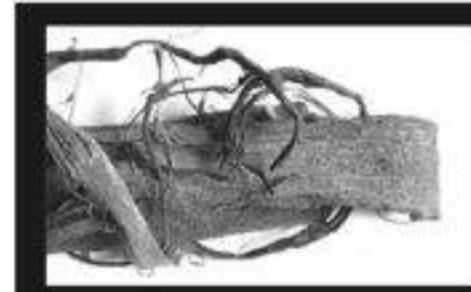
اور دے درخت دی چھپل یعنی دنداسے نال دند بہت چنگے
صف ہوندے نیں۔ پرانیاں بڑھیاں دیلے کویلے داتن نال
اپنے دند صاف کر دیاں سن۔

دندا سے ماس دند صاف کروتے بلاں تے خون ورگا سرخ رنگ
چڑھ جاندی اے جیہڑا دو تین دن تک اتر دا جھیں۔ ایس لئی پرانے
وقتاں چ اے بُلاں تے سرخی دی تھاں استعمال ہوندی اے۔

بے اہوں موہبہ وچ ای چبا کے زم کیجا جاوے تے بہت ساڑہ
پیندا اے جو یہی موہبہ سرگیا ہووے تے رنگ بہت گوڑھا چڑھدا
اے۔ فوری بعد پانی نہیں پینا چاہیدا۔

بوہتے ساڑتے رنگ توں بچن واسطے اہوں پہلاں پانی چ بھگو
دیتا جاندی اے۔ ایہدے نال ساڑوی گھٹ پیندا اے تے رنگ
وی بوہتا جھیں چڑھدا۔

کئی تھاواں تے مردوی دنداسہ استعمال کر دے نیں پرمدار ہوں
گھٹ ورتدے نیں کیوں جے اے بُلاں توں لال کر دیندا اے۔

دان سک | دنداسہ

پشاور سے میری خاطر دنداسہ لانا

پشاور سے میری خاطر دنداسہ لانا
او میری گل جاناں اور دلبر جاناں نا
تو آئے گی تو میں تڑپاؤں گا، چھپ جاؤں گا تھے سے
اکیلے میں کبھی روؤں گا، اور من جاؤں گا تھے سے
چھک جائے نہ میرے عشق کا پیانہ
او میری گل جاناں۔۔۔

میرے سب پیار پوچھیں گے، تو کیا بتاؤں گا ان کو
نہ لائی تو جو یہ تھنہ، تو کیا سمجھاؤں گا ان کو
خدا کے واسطے کرنا نا کوئی بہانہ
او میری گل جاناں۔۔۔

ہوئے ہیں پیار میں بدنام، ہم تو عشق کے بدے
نہ جانے دشمنوں نے ہم سے، یہ کب کے لیے بدے
تفاضا عشق کا ہے حسن پ مر جانا
او میری گل جاناں۔۔۔

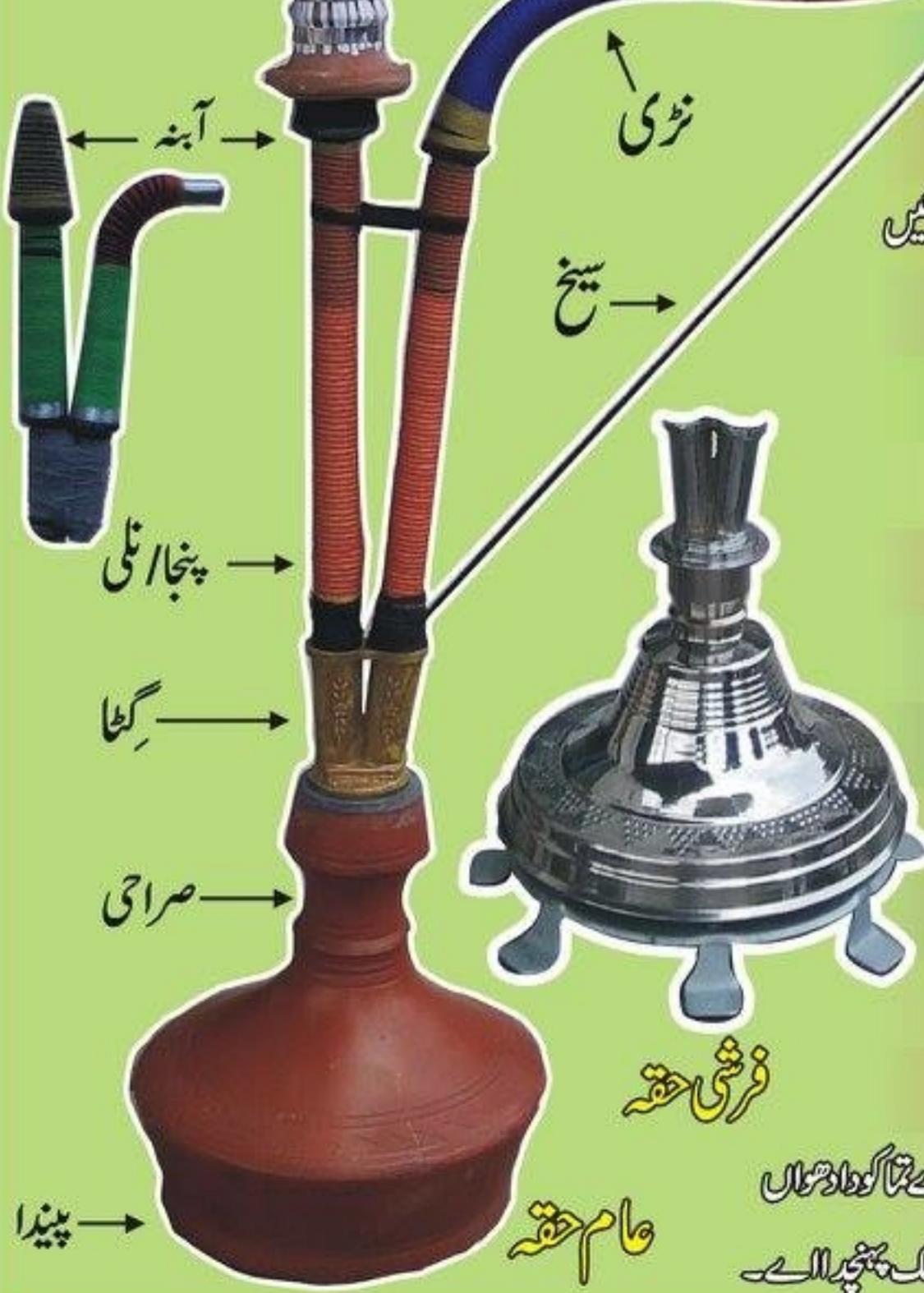
میں بابے دا محروم حقہ

چھ ابیکا

حقہ دے متعلقات

آبہ جیہدے تے چلم رکھدے نئیں

پنجا/ٹلی حقہ دا گلا حصہ جیہدے تے آبہ لگا ہندالے

پیندا مٹی اتائے دی بنی صراحی جیہدے وچ چپانی کھردے نئیں

چلم جیہدے وچ کولہ تے تماکو پا کے اگ پالدے نئیں

ٹوٹی چلم نوں ڈسکن لئی

روڑا چلم دی مردی ہمدرکرن لئی

سم انٹی پتل یا پلاسٹک دی بنی حقہ نوں مند لان والی شاں

خوی صراحی نال جڑیا پاپ جتسوں دھواں کھچدے نئیں

قلقی فرشی حقہ دی خری نوں گھمان لئی استعمال ہنری اے

ورما حقہ دی ٹلی صاف کرن داسٹے

گل اگ بجھن توں بعد بخے ہوئے گوئے

عام حقہ پچھاں والا، ایہہ کچا ہندالے گھرم نہیں سکدا

فرشی حقہ گھمان لئی ایہدے وچ چیرنگ لگے ہندے نئیں

ٹوٹی توں جردوں ساہ کھچدے نئیں تے چلم ج ہندے تماکو کو داڑھواں

حقہ دا گم ٹلی دے رستے صراحی توں ہمدرک دیا کش لان والے لگک پھنپھالے

فرشی حقہ

ہام حقہ

پنجابی ادبیکا

غزل

ایویں تے نہیں سکتاں مخشن لگ پھیاں
دل دے اندر غرضان مخشن لگ پھیاں
سینے دے وچ سورج آگیا ہویا سی
ساہواں وچوں کرتاں مخشن لگ پھیاں
کہک دن اوہدے پکھن کان دعا منگی
تکیاں وچوں اکھاں مخشن لگ پھیاں
خورے کئھے بی شیا اے نفتر دا
دھرتی وچوں جنگاں مخشن لگ پھیاں
کل غربت نوں ساڑ کے کولا کیجا سی
اج گودی دیاں افراں مخشن لگ پھیاں
اوہنے ہتھ کیہ لایا سکے بوٹے نوں
گزڈیاں وچوں مہکاں مخشن لگ پھیاں
فیر اج چن نیں دھرتی اتے آؤنا ایں
اسماں توں سرکاں مخشن لگ پھیاں
لگدا اے ایوب لڑائیاں ہون سکیاں
ساندل بارچ گنکاں مخشن لگ پھیاں
(ایوب کوکا)

آس داد یوا (محمد صدیق حیرت)

جکھڑ تھمدے وسدے نہیں
پر نامانما آس داد یوا
جگدار ہندما
چان ہور و دھاواے کوئی
خوشبواں دی خبریاواے
اکھیاں دے وچ تارے
رنگ برلنگے
چھلاں والگوں لش لش کرداے

چکاں مارن
آن سپیے وطناء ولوں
ہن تے کوئی قتل نہیں ہوندا
ہن تے کدی وی لالہمیری چڑھدی نہیں

نوال بن باس

میرے ہڑپے دا بوڑھا سائیں دھیان وچ اے
موئن جودڑو دے سندھ سا گرداحل بنیا
دراوڑاں دے قلعے جہن تے خوف رہندا
تے ساڑھے گھرچوں سدھار تھانوں ڈکیت لے گئے
مرن نوں کاٹلی ہوئی پئی نوں اپنے سائیاں دی چھاں ہمیرا
نکرے راٹھاں دی لو بھاٹھی جنور بوٹے مکاگنی اے
مہاجتاں توں کی خیر بھنی جو پانی مٹی ہواتے بدل نوں وڈ بیٹھے
تے ہوڑتاں نے سوچ صدیاں دی ویچ کھادی
دوآبے باراں تے آن والے پروہنے پھی خبر لیاۓ
سوری بھری اے اک سمندر دے فاصلے تے نوال خدا اے
بدیں دھرتی اے سب دی دھرتی تے لوک و تحد دیتا نیں
اوٹونا چلیا تے سپت سندھو دے سارے دارث
وروں بن کے گھر اچوٹکے

خدا یا دھرتی دی خیر ہو دے چھیر گرجاں دی ڈار پھر دی
سنبھی کندھ توں کہیدے لئی اے گجرے والی بانہہ
سادھ ہویا لے بوڑھا سائیں
عجائب گھروچ اے راجہ پورس
(عینی الرحمن)

دکھ اندر دے جین سمجھیں دیندے
رتے ہنجو پین سمجھیں دیندے
ویکھ ملے تے رج کے رو داں
گجھ تے داغ ہجر دے دھو داں
(کائنات احمد)

غزل

اوہدے حال حوالے چنگے لگدے نیں
دل نوں اوہدے چالے چنگے لگدے نیں
گر گر اوہدے پچھے جہڑے پے گئے نیں
بیڑاں دے ایہہ چھالے چنگے لگدے نیں
اوہو من دے اندر بھانبر لا دیندے
جہڑے خواب خیالے چنگے لگدے نیں
ایہناں دے وچ میرا ماضی زندہ اے
تال ایہہ درد سنجا لے چنگے لگدے نیں
میا گھر دا گھنا سارے ہوندے پر
پتر انکھاں والے چنگے لگدے نیں
(ڈاکٹر ریاض شاہد)

غزل

کچی عمرے سوچ ایانی اڑ اڑ جاوے
اوہدے والے آپ کہانی اڑ اڑ جاوے
سنبھی کندھ توں کہیدے لئی اے گجرے والی بانہہ
جویں پھل پروتی ہانی اڑ اڑ جاوے
اینی نازک سہہ نہ سکے خوشبو دا وی بھار
ایسے لئی تے رات دی رانی اڑ اڑ جاوے
پگن دیلے ہتھ میرے تے اج وی ہتھ اے اپنا
اوہدے والے اک اک ہانی اڑ اڑ جاوے
لاڑاں پٹے دکھ مرے ول عاطف ایچ آوندے نیں
نجویں پاے جویں پانی اڑ اڑ جاوے
(اے ایچ عاطف)

غزل

بُوڑھ پرانا استھنے لکیا رحن دیو
باپا میرے گھر وچ بیٹھا رحن دیو
تہاڑی مرضی پنڈوں ہر شے وچ دیو
میرا جہڑا حصہ بن دا رہن دیو
میرے مرنے پچھوں اپنی کریتا
ہالے پیو دا حقہ نکلیا رہن دیو
بندا جھدی سن دا اوہدا ہو رہنا
کھندا سی نا کھلا ویٹرا رہن دیو
مینوں کم تے رکھ تو کرکے کھان دیو
مہینے بھردا نہ دو سودا رہن دیو
دو ہتھ پچھے رکھ تو نہہ حولی دی
رب دے گھر نوں کھلا رستہ رحن دیو
شام تیکر ڈھیر تارا کر دیدا
میرے اندر شیشہ بجیا رہن دیو
وچھڑے قست نال دبارا ملدے نیں
صور ذرا کجھ دیر کھلوتا رحن دیو
(ریاض احمد خلیجی)

غزل

اوہ میری مشنوی کھاندی، مرا دیوان کھاندی اے
جے میتوں کجھ نہ لحدا اے تے میری جان کھاندی اے
دڑنگے ماروی پھردی اے دل دے کھیت دے اندر
اوچاروے دنے راتیں مرے ارمان کھاندی اے
جدوں داشوق ہویا مویاں دے کھان دا اوہنوں
مرے دل دے بڑے پچھے جئے مرجان کھاندی اے
نه بہنے دا مزا آؤندنا نہ سونے دا مزا آؤندنا
محبت دی نویں مخی نوں جد وی کان کھاندی اے
فلک تے بھوندیاں لاں دا شورا یہہ دس رہیا سانوں
کہ دانے دے ایچپل ایکھیاں نوں آن کھاندی اے
سفراں نہیں اجل من دی بس اوہدی موج دی گل اے
کدے میں جھے نمانے نوں کدے سلطان کھاندی اے
جویں پھر نوں چٹ کے مژدی اے مجھی توں بھیڑی
پچھاں مژدی اے اس ویلے جدوں نقصان کھاندی اے
سیاست دی بڑی پیو اے ساڑے دیں دی انور
اوہ چن چن کے بڑے اਤھرے جئے ارکان کھاندی اے
(انورملک)

کپڑا

ایں ماسا ماسا کر کے اپنے
قولوں پھر دے جائیے
ایں اپنے دوہاں نیناں راہیں
تھاں تھاں کر دے جائیے
کیہ کھا کی کر دے پے مجھ
ایہ نیناں دے لئے مجھ
وے من دے کول ویسندیا
سانوں کھیاں کر کے کج
کھیاں کر کے کج تے نالے
نکج کے سانوں نکج
اس توں مگروں تیری مرضی
سمجھیں سوت یا مجھ
تیری مرضی اس دے نالوں
وکھری تے نہیں ہونی
جو ہونی اے تیری مرضی
اوہو ساڑی ہونی
(نوید شہزاد)

مائے نی

مائے نی	مائے نی	مائے نی	مائے نی
حرقاں دے نال پنھیں سکیا	کل راتیں میں امبراں اتوں	روندے ہاے	غربت نوں
علم دی اگ اچ سر پنھیں سکیا	میں تیری گھردوں	ہسداں چیکاں	ان اگاں لادے
میں کیہ آس	تھکے گڑیا	فیر پیشی میں رات اڈیکاں	نکھاں والی کھیڑہ مکادے
تے بلیا کیاے!	اج تیکر پنڈا نھیں مکیا	مرنا پے گا	آٹے دے وچ زہر ملا دے
مائے نی	مائے نی	مائے نی	مائے نی
میں بواہش پنھیں سکی	کوئی وی سانوں	دیسا کیہتے بھلا کیہاے	الف توں اگے پڑھیں سکیا
کندھ پ کے آگئی ڈھپ	یاد نھیں کروا	کیہہ بچیا تے ڈلھا کیاے	
اتوں شور چاون لگی	چھیتے آن لئی		
میرے اندروں اندریں چپ	مرنا پے گا		
مائے نی	مائے نی	مائے نی	مائے نی
گل من لے میری	دیسا کیہتے بھلا کیہاے	کیہہ بچیا تے ڈلھا کیاے	
مک جاوے گی گھسن گھیری			
ناں فیر بد ناں ہنیری			
وہڑے وچوں وڈھدے یہری			

سمیع اللہ عرفی

حرقاں دے نال پنھیں سکیا
علم دی اگ اچ سر پنھیں سکیا
میں کیہ آس
تے بلیا کیاے!

مائے نی
میں بواہش پنھیں سکی
کندھ پ کے آگئی ڈھپ
اتوں شور چاون لگی
میرے اندروں اندریں چپ

مائے نی
گل من لے میری
مک جاوے گی گھسن گھیری
ناں فیر بد ناں ہنیری
وہڑے وچوں وڈھدے یہری

اک نظم

پیڑاں دی میں ہٹی کھولی
بٹھی کون کرائے
ویلا ہسی جائے
میں ساں گڈی ادھ اسماںی
انج دے جھکڑ جھلٹے
ٹٹی پہلے بلٹے

ہڈاں دی توں اگ سیک لा
ماں دے بھمن کباب
ملئے کل عذاب

میں سوالاں تے گرنا سکھیا
جیر دی بھیں گندے
میں کی جاناں کندے

سخنے چھپے آئی دے مل
یوسف وک دے ویکھے
عشقا تیرے لیکھے

بچے دی اس چائی اندر
رڑ کے لہوتے ماں
یار ملن دی آس

بیڑا دعج گنگھر و نخ کے
ویکھ لیا اے یار
کھل دے گل اسرار

رباتیری مرضی اے ناں
دے کے گلے خواب
منگیں فیر حساب
(صمیم صوفی)

بنت لوڑاں نویاں سنتاں

میں ہجر ہٹا یاں رو فقاں
مری اکھ چکار بھرے

مینوں پنگرے رت وصال دی
دل وحشت ناک کرے

میں ماکھی اپنی رت دا

میرا پنڈا رس ورس

میری تیہہ نیں بھجھی سنگیو
لکھ ٹرڈ کاں اپنی جس

مینوں ڈدھ پیاوا اک دا

کتے میرا لو بھٹھرے

بنت لوڑاں نویاں سنتاں

مینوں اکھیاں رکھیاں ہن

میں رنگیا کا لے رنگ وچ

مینوں ڈب کھڑا کہن

میں وچ گناہیں ڈبیا

میرے اندر زہر ترے

میں تاواں روز سرینوں

روح بال کے دیوے نال

کوئی آکے چھووے نگھنوں

کوئی آکے جیوے نال

کنھوں درد ہے میری ہوندا

کیہڑا میری موت مرے

(انجم سلیمی)

غزل

کیہ گے اس کملے جہے نوں دار تریکاں نال
کچی کندھ نوں ڈھاہ جھڈیا اے چہنے لیکاں نال
ہجوں نال سی مل مل دھوتا پہلے دل دربار
فیر اندر دی کھلڑی چپ نوں جھیا چیکاں نال
ناڑاں دیوچ لہو شکد اے اکھ چوں کر دی ریت
نیندرا چھپے رو لیندے نیں خواب اڑیکاں نال
پکاں اتے پیلوں پکیاں چن چن کھاوے رات
میں آساں دے سکے ڈھنگر سخ دھریکاں نال
سادہ دے ایں کھورے وچوں دے کون لوب
کراں جیون پی جاندے نیں لوکی ڈیکاں نال
(ایوب کموکا)

غزل

جے چھرے نہ بولے درتے بولن گے^۱
اک دن پیار پرم دے ناتے بولن گے^۲
حق دی بازی چت لینی حق داراں نے^۳
کڑیاں دے نال بدھے بخے بولن گے^۴
میں سچا واں میرا پیار وی سچا اے^۵
میرے حق وچ تیرے اپنے بولن گے^۶
جد سوچاں نوں بہا دا تاء گے گا^۷
اکھر اکھر مصرع مصرع بولن گے^۸
کدھرے سوالاں سیقی حرفاں لکھیوں پے^۹
کدھرے چپاں دے دروازے بولن گے^{۱۰}
(ڈاکٹر ریاض شاہد)

میں۔۔۔ رنجھاں دی دال پکا کے

ہجوں دا ترکا لا کے

آس دے مشھے سکے اتے

رجھن دے لنی رکھی ہوئی

اک دکھاں دی ہاٹھی

(کائنات احمد)

مسکھ دی وار

میں اکھ چھا کے رب توں
اگ چوری کیتی
سخنے دا باتا لوہ لیا
جند کوری کیتی
میں مٹی دے قلبیت نوں
تندرو بینا
فراس وچ اپنے آپ نوں
رج سیکا لایا

میں پکا پیدا ہو گیا
تن جزو دا جاوے
میری از لوں نکھلھی ہوندوی
مینوں وڈھ وڈھ کھاوے
اک پیڑا گھنیا دھرت دا
وچ ساہ کنالی
اٹے الگاں نال تزوک لئی
میں ہبودی لالی

سبھ ہندے ور تے جنم مرے
آپنے دوائے
میں واں اگلی صدی دا
میں جمنا ہاں
نویں دکھ سو اگت واسطے
میرا متحا کھڑا یا
مڑا بنا ہسیا، ہس ہس
مینوں آجھو جھڑا یا
اٹوں ڈھپھے مارے روح نوں

سینے دی دھڑکن
جگراتے ہانی سے دے
اکھیاں وچ رڑکن
جے جاگ ملے اک کنی دی

میں چھپھے ماراں
یاں سینے لاؤے یارتے
میں سینہ ٹھاراں
(انجم سلیمی)

بولياب

(سمیع اللہ عربی)

ڈین بھکاں والی بچیاں نوں چڑی
تے آئے پچھے ماں وک گئی
میری اکھ وچوں کڈھ کے تیلا
تے اکھ وج آپ رہ گیا
نکھلے ڈھڈ سی پڑھیاں نمازاں
تے روٹیاں قضا کر کے
اوہدی راہ دیاں سولائیں چکیاں
تے پوٹیاں تے پھل کھڑ پے

ویلے سرداسر

چھپے بی وج وھرتی بیجی بیٹھے آں
دیکھوہن کدساڑے خلپھے تھے ہوون
چل آپاں کھا کر یے
کجھ کھلا کجھ سلحا
آواہ رکھ چھانگئے
جیہد یاں ٹھنیاں
دریادے پانی دی ٹورنوں ڈنگ رہیاں نیں
ایہناں ٹھنیاں نال
پتاں دے اوہ نشان وی مٹادیے
جیہناں اتے کے نے تھکیا ہویاے
تے فر پوریاں پوریاں لمحیے
اوہ پیڑاں جیہناں دے اتے
تے جیہناں توں اگے
تے لہو دے قطرے پھرہ دے رہے نیں
اینے دے وج بالن وی سک جاوے گا
تے اگ وی تھمتی لگے گی (نوید شہزاد)

امبری رنگ

کھیڈ اس اواہ کھیڈی جس وج
نہ کوئی ہریانہ کوئی پکیا
ٹیس جھیسی جیہنے سانوں
رتنی رتنی تول کے چکیا
پچھلے کوٹھے دے وج بہہ کے
مار کے چیھھوں میں گندھ پچھویں
ایٹی ہالے سوچی ایسی
ڈھولی ڈھول وجاون لگے پے
ناچے ٹھنگاں گاون لگے پے
ناچے پنیر گاون لگے پے
از لو ازالی، ابد و ابدی
ہو گئے آنڈھ گوانڈھ (نوید شہزاد)

کائنات احمد دی شاعری

پاء ماہی دے نال دیاں رنگاں
واداں کلوں وی پئی سنگاں
ماہی سُفے دے وج آؤتا
چاواں دے نال بھیاں رنگاں
یاد تری نوں مرشد کیجا
ہمس کے زہر پیالہ پیتا
سانوں رتجھ وصالاں دی سی
لیکھاں بھر دا چولہ سیتا
روز کلنڈر اتے ایویں
پاروی رہنڈی لیکاں
پھیسن چپ دے تالے میرے
اندروں اندری چیکاں
داج چوں کیھوی شے اے تھو گئی
نج گوی دی بوہیوں مُز گئی

بھکاں ماریا گھر وج ڈاکہ
تے رب میرا چوری ہو گیا
دھی چنی نوں سنبھال دی ویکھی
تے نیندراں نوں تارے کھا گئے
جیہدا داج تیرے مایاں نے منگیا
اوے چ میرا نال کوئی نہیں
کاں چھڈ گئے بھرے اتے بولنا
توے تے زنگاں ویکھ کے
کیھوی گل دا غور تینوں بدلا
آ نیناں نال وس کے وکھا

محمد صدیق حیرت

دھیاں والیاں نوں کوئی نہ پھرولے
تے جمیاں دے دکھرے ہزار
آ گواہنڈنے نی توں پا لے
تے سس دا تندور تپیا
میرے ویر دا ویاہ اج آیا
تے کڑیاں نوں گیت بھل گئے
پاد آئی اج کلکی کلیر دی
ویرا تیری پگ دیکھ کے
اوہنے کھ توں نقاب ہٹایا
تے جگ وچوں رات مک گئی
اوہنے پھجیا کیہ مسلک تیرا
میں کلے دی رٹ لا لئی
اج فیشاں دا رویا پراندا
ڑک دا ہنگار ہو گیا
اک لے دے وے موبائل ٹھ والا
نہیں تے مینوں ٹھ نہ کریں

پنجابیا

مرزا صہبائی

